

MAGYARORSZÁG-HORVÁTORSZÁG IPA
HATÁRON ÁTNYÚLÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSI
PROGRAM 2007-2013

PROJEKT PARTNER:
PÉCSI
VÁROSFEJLESZTÉSI
NONPROFIT ZRT.

Cross-border Bike Project

ÖKOTURIZMUS AZ IPA
CROSS-BORDER BIKE
PROJECT ÁLTAL
KIJELÖLT KERÉKPÁRÚT
MELLETT

HUHR/1101/1.2.2/1004

Development of Pécs-
Osijek-Antunovac-
Ivanovac biking route

Tartalom

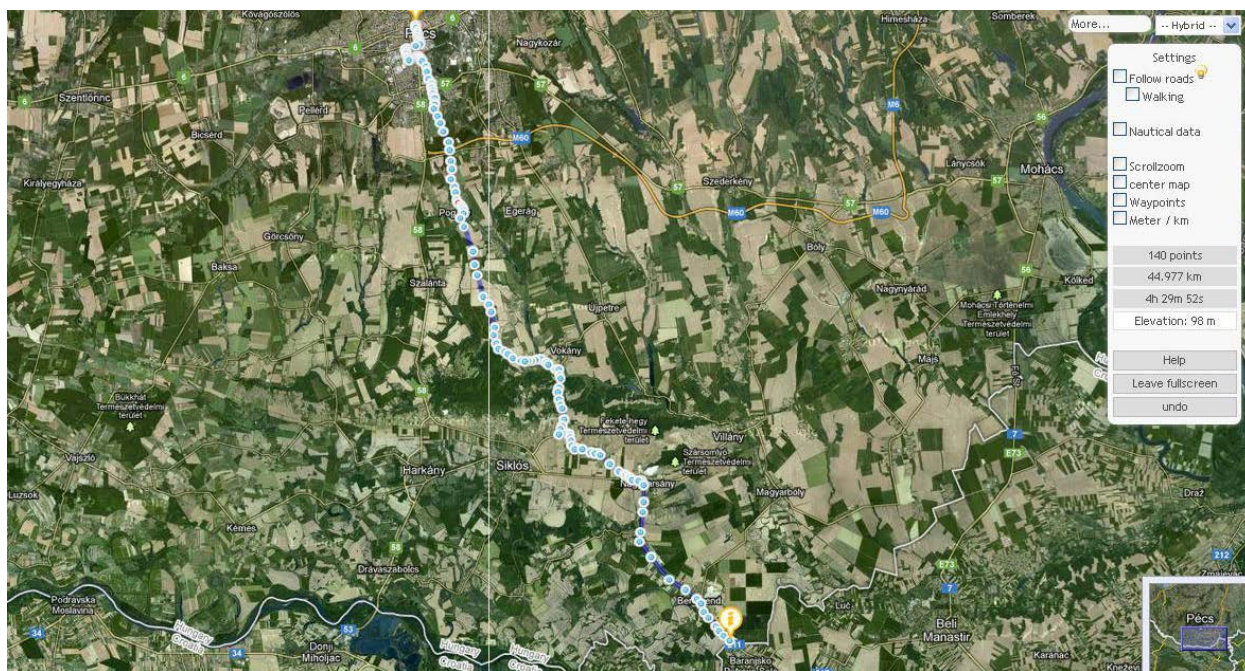
1. Bevezető.....	3
2. Az ökoturizmus bemutatása.....	5
3. Ökoturizmus	10
3.1. Ökoturizmus a nagyvilágban	10
3.2. Ökoturizmus a határok mentén	14
3.3. Ökoturizmus az IPA projektek keretében.....	16
3.4. Ökoturizmus Baranyában és Pécssett.....	19
3.5. Ökoturizmus a Baranya háromszögben	24
4. Az ökoturizmus fejlesztése	28
4.1. Az ökoturizmus fejlesztési lehetősége a projekt kapcsán	28
4.2. Az ökoturizmus és a kerékpáros turizmus összekapcsolása és közös fejlesztése	34
5. Összefoglaló.....	41
6. Források.....	44

1. Bevezető

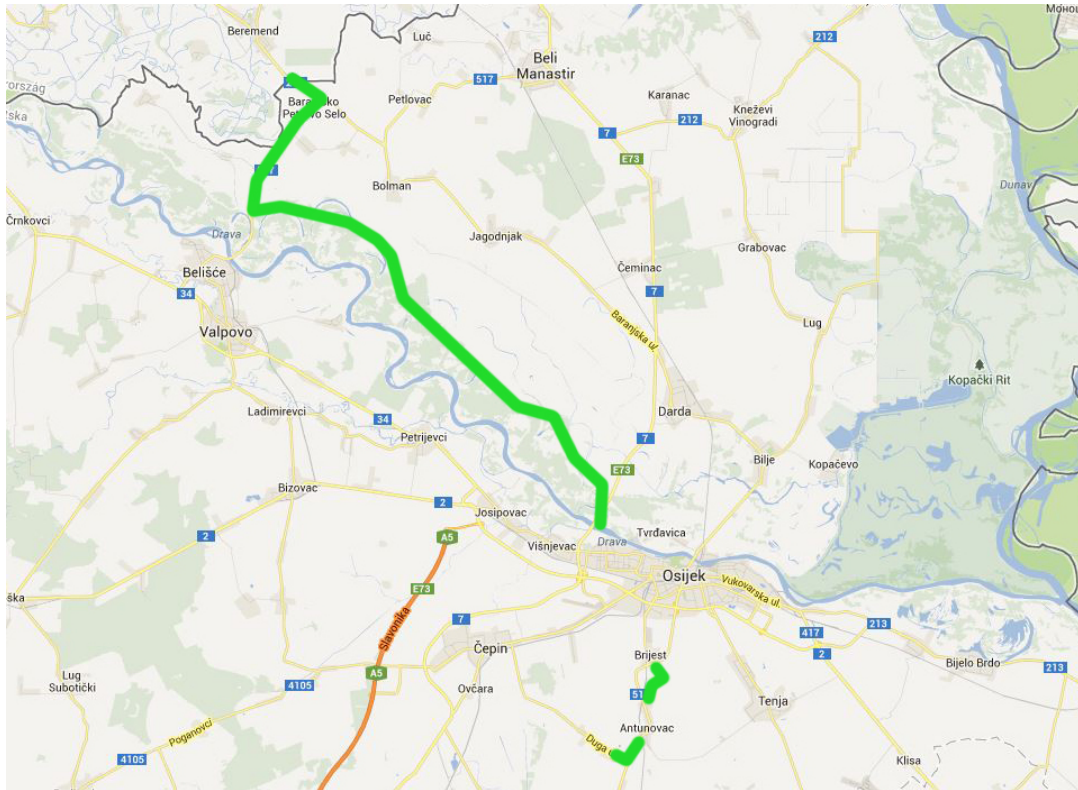
A Pécsi Városfejlesztési Nonprofit Kft. a Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Programban pályázatot nyújtott be 2012. májusában „A Pécs-Eszék-Antunovac-Ivanovac kerékpárút fejlesztése, kialakítása” címen (rövid cím „Cross-Border Bike Project”, azaz „Határon átnyúló kerékpáros projekt”). A projektben Vezető Kedvezményezett az Antunavaci járás, további partnerek a Zöld Eszék Turisztikai és Környezetvédelmi Egyesület, valamint a Geoscience Regionális Fejlesztő Kutató Központ, valamint a Dél-Dunántúli Kerékpárturisztikai Egyesület.

A projekt célja egy új turisztikai termék, egy határon átnyúló új kerékpárút kialakítása, a kerékpár- és az ökoturizmus fejlesztése a határmenti régióban. A kialakítandó kerékpárút nem titkolt célja, hogy bemutassa azokat a természeti, kulturális értékeket, melyek a kerékpárút mentén helyezkednek el.

A projekt nyomvonala Pécs központjából indul. Jelen projekt keretében egy engedélyezési terv kerül elkészítésre Pécs központjából (előreláthatólag a Zsolnay negyedtől) Pécs közigazgatási határáig (Nagyárpád). Innen egy zöldutas kerékpárút kerül kijelölésre Pogány, Kistótfalu, Vokány, Nagytótfalu, Kisharsány, Nagyharsány, Beremend települések érintésével. Horvát oldalon a Drava Bike Tour nyomvonalát követve érne el a kijelölt kerékpárút a Drávaig, majd a Dráva töltésén vezetne az út egészen Eszékiig. Eszékről a kijelölt útvonalat felváltja egy épített kerékpárút Antunovacon keresztül Ivanovacig. Horvát oldalon további két zöldutas kijelölés kerül megvalósításra. Egy a Kórógy várához vezet, másik a Kerecsensólyom lelőhelyéhez.

1. kép – A kijelölt kerékpárút nyomvonala magyar oldalon

2. kép – A kijelölt kerékpárút nyomvonala horvát oldalon

Az ökoturizmus estében a környezetért felelősséget vállaló turista utazásának fő motivációja a védett természeti és kulturális értékek felkeresése. Gyönyörködni a táj szépségében, megismerni és megfigyelni az állat és növényvilágot, és mindeközben óvni azt. Mindez történhet gyalogos túrázás, kerékpározás, vagy éppen lovaglás keretében, tehát az ökoturizmus szorosan kapcsolatban áll az aktív turizmussal is.

Az ENSZ Turisztikai Világszervezete szerint az ökoturizmus „a turizmus minden olyan formája, amelyben a turista fő motivációja a természet megfigyelése, megbecsülése és hozzájárul a kulturális örökség és a természetes környezet megőrzéséhez, minimális hatást gyakorolva ezekre.” Az ökoturisztikai utakra az átlagosnál hosszabb tartózkodási idő a jellemző, a szezonális kevésbé jelentkezik, hozzájárulnak a helyi gazdaság fejlődéséhez és szívesen fogyasztják a helyi termékeket, igénybe veszik a helyi szolgáltatókat.

Magyarország rendkívül gazdag természeti értékekben, sok helyen megmaradtak az ősi növény- és állatvilágot megőrző puszták, lápok, mocsarak, árterek, legelők, erdők, gyepek szinte érintetlen területei.

A régió fejlesztési stratégiájában meghatározott négy kiemelt fejlesztendő turisztikai termék közül az egyik az ökoturizmus. A Dráva kiemelkedő természeti értéket képvisel, csakúgy, mint az ország legkisebb kiterjedésű Duna-Dráva Nemzeti Parkja. Az ökoturisztikai kínálat egyik programcsomag eleme a gyalogos túrák, melyek feltételei adottak a régióban. A túraútvonalak állapotát azonban javítani kell, csakúgy, mint a hozzá kapcsolódó infrastruktúrát is. A gyalogos túrák népszerűsítése (pl.: internetes reklám, prospektusok stb.) is kiemelt feladat, mely minden regionális pályázatban

szerepel. A Nemzeti Park területén már megvalósult ötlet a Dráva Kapu Bemutatóközpont és a Mohácsi Történelmi Emlékhely fejlesztése, mely számos lehetőséget kínál minden korosztály számára a természeti és kultúrtörténeti értékekkel való megismerkedésre. A különleges attrakciók közé tartozik a Zselici Csillagos Égbolt Rezervátum programkínálata is.

A jelen fejlesztései közül kiemelés érdemel az Ős Dráva projekt és az ennek keretében megvalósuló ökoturisztikai látogató központ. Szintén a termék pozícióját erősíti a most formálódó régiós zöldút hálózat, melynek kialakítása jelenleg is folyamatban van.

Jelen tanulmány célja, hogy az Olvasó általános képet kapjon az ökoturizmus jelenlegi helyzetéről világviszonylatban, a határok mentén, az IPA projektekben, Baranyában és Pécssett, a Baranya háromszögben, valamint bemutassa a fejlesztési lehetőségeket, valamint az öko- és a kerékpáros turizmus összekapcsolásának lehetőségeit a Cross-Border Bike Project által érintett területeken.

A tanulmány készítésekor felhasználtuk az ökoturisztikai szakemberekkel készült személyes interjúk elhangzottakat.

2. Az ökoturizmus bemutatása

Az ökoturizmus kialakulásának okai

A világ idegenforgalmának fejlődése töretlen. Gazdasági jelentőségét tekintve a turizmus az olajipar és a hadiipar mögött még mindig harmadik, ám az elmúlt másfél évtized trendjének folytatódása esetén a „béke iparága” néhány éven belül világunk első számú gazdasági tevékenységévé válhat.

A 20. század végére nyilvánvalóvá vált, hogy a turizmus fejlődésének napjainkban is tapasztalható iránya éppen azoknak a természeti értékeknek a pusztulásához vezet, amelyek a turisztikai termékek alapját képezik. A helyváltoztatásból, tartózkodásból és a szabadidő eltöltésének különböző formáiból eredő negatív hatások a természeti erőforrások elszennyeződéséhez és mennyiségük csökkenéséhez, az élővilág háborítatlanságának és változatoságának veszélyeztetéséhez, sok helyen pedig a természetes tájkép rombolásához vezetnek. Végül a turisták által egykor kedvelt célterületek elveszítik vonzerejüket. A világ egyik legdinamikusabban fejlődő gazdasági ágának szereplői közül éppen ezért egyre többen ismerik fel a helyzet súlyosságát és olyan megoldási lehetőségek után indult meg a kutatás, amelyek a turizmus hosszútávon fenntartható fejlődésének alapjául szolgálhatnak. A keresleti oldal egyre növekvő nyomást gyakorol, ugyanis a legtöbb turisták esetébe az érintetlen táj, a változatos élővilág és a tiszta környezet a legfontosabb turisztikai vonzástényezőkké léptek elő.

A megerősödött, környezetért felelősséget vállaló magatartás eredményeként a világ nemzeti parkjainak és más védett természeti területeinek száma és látogatottságuk mértéke fokozatosan növekszik. A természetvédelem oldaláról világszerte elterjedt az a törekvés, hogy az egyes országok természeti és táji kincsekben leggazdagabb területeit nemzeti parkká nyilvánítva őrizték meg nemcsak a maguk, hanem az eljövendő generációk számára egyaránt. A megnövekedett érdeklődés és a megőrzési alapfunkció jelentős konfliktushoz vezet, ha megfelelő óvintézkedésekkel nem próbálják kivédeni azokat. Egyfajta szimbiózis megteremtése azonban elengedhetetlen, hiszen működésükön keresztül a nemzeti parkok fontos szerepet töltenek be a környezetért és természetért

felelősséget vállaló magatartás széles körben való elterjedéséhez szükséges társadalmi-gazdasági változások megalapozásában.

A turizmus természeti környezetre gyakorolt terhelése mellett a fogadóterület lakosaira, illetve azok közösségeire vonatkoztatott pozitív vagy negatív hatásokat is figyelembe kell venni. A turizmus fellendülése nagymértékben hozzájárul egy terület gazdaságának fejlődéséhez például azáltal, hogy munkahelyeket teremt; de ezzel ellentétes folyamat játszódik le akkor, amikor a belőle származó bevételeket nem az adott terület fejlesztésére fordítják vissza. A turisták tömeges megjelenése a helyi lakosság mindennapi életét megzavarhatja, a különböző kultúrák találkozása mélyebb ellentétek forrásává válhat. A turizmus fenntartható fejlődésének elmélete megköveteli tehát az adott fogadóterületen élők aktív közreműködését és a fejlesztések folyamán részükre biztosított előnyök garantálását.

Hasonló viszony figyelhető meg a helyi közösségek részéről a védett természeti területekhez fűződő kapcsolatukban. A védett területeken a fenntartható természet- és racionális tájhasználat gyakorlati alkalmazásából következően ugyanis a természetmegőrzés szempontjait más ágazatokkal összhangban kell érvényesíteni. Ennek során számos olyan törvényi, jogszabályi megkötésnek, korlátozásnak kell eleget tenni, amelyek a nem védett területeken élőkkal szemben hátrányosan érintik például egy nemzeti park és környékének lakosságát. Érthető tehát, hogy ha nem biztosítanak számukra megfelelő kompenzációt vagy megoldási alternatívát, akkor szembe kerülnek a természetvédelem érdekeivel és ellenállásuk végső soron a megőrzési funkció gyakorlását lehetetlenné teszi.

A megőrzés és bemutatás, ez a turizmus gyakorlati megvalósítása során első látásra kibékíthetetlen ellentét szimbiózissá formálható, ahol az ökoturizmus komplex megoldási lehetőséget kínál a védett természeti területek kezelői számára a vendégforgalom ellenőrzött keretek között tartására úgy, hogy a fejlesztésekből származó előnyökből a természetvédelem szervezetei mellett a helyi közösségek is részesülhetnek a felek kölcsönös megelégedésére.

A világban a városi népesség növekedésével, valamint az egészséges életmód népszerűbbé válásával egyre inkább növekszik az ökoturizmus iránti kereslet. Kialakulását az alábbi szükségletek tették lehetővé:

- minden gazdasági tevékenység erőforrások felhasználásán alapul, ezért a megújuló erőforrások használatát preferálja, illetve takarékosagra, a használatok során a zárt ciklusok kialakítására helyezi a hangsúlyt;
- nem ösztönöz és preferál olyan terület- és erőforrás használatot, mely a fogyasztást, s az azzal járó hulladék- és szemét fokozódó keletkezését eredményezi;
- a turizmus fejlesztése révén jelentős többlet-erőforrások bevonására van lehetőség, abban az esetben, ha a turisták speciális igényeit tartósan szolgálni képes a fogadó terület és a helyi lakosság.

Az ökoturizmus többféle értelmezése, definíciója

A XX. század második felében kialakult tömegturizmus negatív hatásait csökkenteni kívánó új utazási típus, az alternatív turizmus első formája a „zöldturizmus” volt, amelynek középpontjában a természeti értékek álltak. Az ökoturizmus fogalmát először az 1970-es évek végén, 1980-as évek elején határozták meg, ám egységesen elfogadott definíciója azonban ma sem létezik.

A turizmus ezen formájának pontos meghatározásához meg kell különböztetnünk az ökoturizmust, a fenntartható turizmust és a fenntartható fejlődést. A fenntartható fejlődés lényege, hogy jelen igényeinket a rendelkezésünkre álló erőforrások olyan mértékű és minőségű felhasználásával elégítsük ki, hogy a következő generációk legalább ilyen szintű igényei is kielégíthetők legyenek. A fenntartható turizmus tehát olyan turizmusformát takar, ahol az attrakciókat, látnivalókat utódaink számára is elérhetővé tesszük. Az ökoturizmus ehhez nyújthat segítséget, hiszen fő elemei a természeti és a kulturális erőforrások, valamint az attrakciók védelme, megőrzése és bemutatása.

Az ökoturizmus egyik igen gyakran emlegetett, rövid, ám precízen megfogalmazott definícióját az Egyesült Államokbeli Ecotourism Society tette közzé. **„Felelősségteljes utazás természeti területre, mely védi a helyi természeti és kulturális értékeket, valamint hozzájárul a helyi lakosok életminőségének javításához és az értékek megőrzéséhez.”**

A Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) által adott meghatározás is hasonlóan, ám kicsit bővebben értelmezi azt. **„Az ökológiai turizmus, vagy ökoturizmus a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz való juttatásával.”**

Az 1999-ben alapított, athéni székhelyű Ökoclub (Ecoclub) merőben másképp, folyamatként kezeli az ökoturizmust. **„Az ökoturizmusra nem úgy kell tekinteni, mint a turisztikai ipar egy szegmensére, hanem mint egy folyamatra, amely megváltoztatja az egész turizmust. Részleteiben úgy határozhatjuk meg az ökoturizmust, mint a turizmusnak az ideális állapotát, mely:**

- **minimalizálja a saját környezeti hatásait;**
- **pénzügyi alapot hoz létre a környezetvédelemhez;**
- **pénzügyi alapot jelent a különböző projekteknek, ezáltal támogatja az egyenlőséget, csökkenti a szegénységet a helyi közösségekben;**
- **növeli a környezetvédelmi és kulturális tudást, valamint a kultúrák közötti megértést, mindenki számára elérhető és nyitott.”**

A Turisztikai Világszervezet (WTO) az ökoturizmus definícióját a következő jellemzőkkel foglalja össze:

1. **A turizmus minden azon, természeti erőforrásokon alapuló formája, ahol a turisták fő motivációja a természet, illetve a természetközeli kultúrák megfigyelése és megóvása.**
2. **Oktatás és a jelenségek értelmezése is kapcsolódik hozzá.**
3. **Általában – de nem kizárólagosan – kis csoportok számára szervezett, helyi vállalkozásokra épül.**
4. **Minimalizálja a természeti és a társadalmi-kulturális környezetre irányuló negatív hatásokat.**

5. Támogatja a természet védelmét a következők révén:

- **gazdasági hasznot hajt a természeti környezetet megőrzésével foglalkozó fogadó közösségek, szervezetek és hatóságok számára;**
- **a helyi közösségek számára alternatív foglalkoztatási és bevételi lehetőségeket teremt;**
- **a természeti és kulturális értékek megőrzésének szükségességét tudatosítja, mind a helyi lakosság, mind pedig a turisták körében.**

Az ellentmondások jórészt látszólagosak és leginkább csak a definíció megfogalmazásában lelhetőek fel, ami legtöbb esetben az összefüggések más, esetleg rossz értelmezésében keresendő. Ám a fogalmi megfogalmazáson túllépve az ökoturizmus tartalmát, feltételrendszerét, működési körülményeit tekintve minden definíció egyetért. Az ökoturizmus szinonimájaként leggyakrabban, néha helytelenül használt kifejezéseket: felelős turizmus, környezettudatos turizmus, etikus turizmus, soft turizmus, bakancsos turizmus, hátizsákos turizmus stb.

Az ökoturizmus feltételrendszerének elemei

A Turisztikai Világszervezet (WTO) állásfoglalása szerint az ökoturizmusban a fő motiváció a természet, valamint a negatív hatások minimalizálása. E meghatározása alapján az ökoturizmus elemeit, feltételrendszerét a következők alkotják:

- Természetvédelem
- Speciális politikák, programok
- Gyakorlatban alkalmazható rendszerek
- Szigorú feltételek, követelmények
- Negatív hatások minimalizálása
- Közlekedési eszközök szennyezésének csökkentése
- Nemzeti parkok
- Törvényi és szervezeti mechanizmusok
- Pénzügyi mechanizmusok
- Profit
- Költségek
- Tanúsítvány rendszer
- Oktatás és képzés
- Speciális információk a turisták részére
- Promóciós anyagok
- Marketing / promóció

Az ökoturizmus tervezésénél, fejlesztésénél előtérben áll a környezeti értékek tiszteletben tartása, a szegénység csökkentése, a béke és biztonság megteremtése, aminek alapját képezi a fejlett turizmus. Fontos továbbá, hogy a gazdasági fejlődés, a fenntartható fejlődés, az emberi jogok támogatása, illetve a természeti és kulturális erőforrások védelme szervesen kapcsolódjon a folyamathoz.

Veszélyként kell ugyanakkor kiemelni, hogy az ökoturizmus folyamatos szabályozást igényel. Az ökoturisztikai utazások iránt az érdeklődés folyamatos növekedést mutat. A fogyasztás jelentős

mértékben növekszik, a biodiverzitás veszélybe kerülhet, emelkedik a vízfogyasztás és a hulladék mennyisége. A helyi közösségek részvétele sok helyütt hiányzik. További negatívumként jelentkezik, hogy az ökoturizmus sok helyen nem kap megfelelő figyelmet, szerepét és jelentőségét gyakran alábecsülik. Ennek oka, hogy rövidtávon jelenleg gyakran nem hoz nagy profitot, a benne rejlő potenciál azonban jelentős. A multinacionális vállalatok nem érdekeltek egyelőre, a fejlesztéseket kezdeményezők ma többségükben középvállalkozások és szakemberek. A jövő kihívásai közé tartozik a technológia transzfer, a közösség alapú ökoturizmus, valamint a beruházások koordinálása és promóciója. Európában kiemelt fontosságúak továbbá az ökoturisztikai termékek standardjai, és a falusi turizmus projektek. Az ökoturizmus jövőbeni fejlesztésénél figyelmet kell szentelni továbbá a földterületek tulajdonviszonyaira, emellett a fogadóközösségek bevonása is szükséges a fejlesztési folyamatokba. Kiemelten kell kezelni a fokozottan védett területeket és a kulturális hagyományokat.

Az ökoturizmus előnyei

A mai modern természetvédelem már elképzelhetetlen az ökoturizmus nélkül, e szoros összefüggés a következő okokban keresendő:

- csökkennek az állami támogatások;
- a lakosság sokszor öncélúnak tekinti a korlátozásokat;
- az emberek igénylik, hogy megismerhessék a védett természeti értékeket;
- a kárt is okozó állatfajok védelmét nehéz elfogadtatni a gazdálkodókkal.

Az ökoturizmus létét, fejlesztését tehát az élet kényszeríti ki, de az állatok, növények védelme mellett olyan előnyöket hozhat, mint a következők:

- saját bevételt jelent a terület kezelője számára;
- közvetett, vagy közvetlen bevételt jelent a helyi lakosok számára (vendéglátás, szállás, helyi specialitások vagy kézműves termékek árusítása, stb.);
- nő a korlátozások társadalmi elfogadása;
- fontos szerepe van az ismeretterjesztésben;
- a gazdasági előnyök előmozdíthatják, megkönnyíthetik az újabb területek védetté nyilvánítását;
- javulhat a térség infrastrukturális ellátottsága, foglalkoztatottsága.

Az ökoturizmus jellemző termékei

Az ökoturisztikai termékek rendkívül változatosak és körük igen széles, hiszen a természet vagy a kultúra gyakorlatilag az utazások többségében valamilyen szerepet játszik és növekvő azoknak a turistáknak a száma, akik számára a természet és az ismeretszerzés jelenti a fő vonzerőt.

A legjellemzőbb termékek azok, amelyek döntően a természeti és kulturális vonzerőkre épülnek, illetve a turisták közül elsősorban azokat célozzák, akiknek motivációja ezeknek az értékeknek a személyes megismerésére irányul. Ilyenek pl. a nemzeti parkok és más természetvédelmi területek látogatása, a foto szafari, a tanulmányi kirándulások, a madár-les, a horgászás, a vadászat, a lovaglás, a kempingezés, a természetjárás, a nem motorizált vízi sportok, a kerékpározás, a síelés, az

agroturizmus, a falusi turizmus, az alternatív turizmus, archeológiai lelőhelyek látogatása, folklór túrák. Valamennyi formának megvan a maga jellegzetes terméke, közönsége és – következésként – marketingje is sajátosságokkal rendelkezik.

Az ökoturizmus célcsoportjai

- Az ökoturizmus által érintett potenciális célcsoportok sokszínűek, hiszen a nyugat-európai országból érkező 30-50 év közötti korosztály az, amely elsődlegesen érdeklődik a természeti különlegességek iránt. A Nemzeti Parkok külföldi látogatói között a német, holland, osztrák turisták száma a legjelentősebb. Sajnálattal kell azt elkönyvelnünk, hogy a magyar Nemzeti Parkok saját idegenforgalma jóval kisebb vendégkört mondhat magáénak, mint a hozzá hasonló adottságú nemzetközi ökoturisztikai központok.
- A célcsoportok közt az iskolai oktatásban résztvevők kíváncsiak a második helyre, akik ugyan alacsony fizetőképességű keresletet jelentenek, és szezonális jellegű a keresletük. Ennek ellenére el kellene ismertetni és jelentősebb támogatásban kellene részesíteni az ifjúsági turizmus ezen ágát. Elsősorban azért, mert a környezettudatos és természetvédelemre való nevelés nagyon fontos feladatait valósítják meg.
- Emellett az ökoturizmus a nemzetközi hivatásturizmusban és egészségturizmusban résztvevők kiegészítő programjává válhat.

Az ökoturisták jellemzői

- Elsősorban a természeti és kulturális látnivalókra és élményekre kíváncsiak;
- Az élményszerzést általában testmozgással kapcsolják össze;
- Minimálisra csökkentik a jelenlétük okozta környezeti terhelést (zavarást);
- Többnyire a helyi szolgáltatásokat veszik igénybe, így növelik a helyi lakosok bevételeit, fejlesztik a helyi gazdaságot;
- Alkalmazkodnak a helyi viszonyokhoz, tisztelik a hagyományokat, nem vágnak a kiemelt figyelemre, sokkal inkább szeretnének belesimulni a környezetbe.

3. Ökoturizmus

3.1. Ökoturizmus a nagyvilágban

Az ökoturizmus a világ egyes régióiban eltérő tartalommal rendelkezik és szorosan kapcsolódik a turizmus számos egyéb formájához. Ennek eredményeként az ökoturizmus jelentőségét, piaci részesedését mérni meglehetősen bonyolult. Becslések szerint e piaci szegmens részesedése 1 és 9 % között van, mely már önmagában széles sávot jelent. Abban azonban megegyeznek a turisztikai szakemberek, hogy az ökoturizmusnak napjainkban kiemelkedő szerepe van, népszerűsége folyamatosan növekvő tendenciát mutat.

2002 az ökoturizmus éve volt, ugyanis a WTO (World Trade Organization) és az ENSZ (Egyesült Nemzetek Szervezete) Környezetvédelmi Programja a kanadai Québecben a köz- és magánszféra, valamint a civil társadalom képviselével Ökoturisztikai Csúcstalálkozót szervezett, ahol elfogadták a Québeci Nyilatkozatot.

A találkozó résztvevői hangsúlyozták, hogy a turizmusnak, mint vezető gazdasági ágazatnak fenntartható fejlesztése prioritást kell, hogy élvezzen, hiszen a turizmus hozzájárulhat a gazdaságilag elmaradott területek felzárkóztatásához és a veszélyeztetett ökoszisztémák védelméhez. Tisztában voltak a tanácskozás korlátaival, ezért a rendezvény elsődleges célja az ökoturizmusban érintettek ráfordításainak összehangolása volt.

Québeci Nyilatkozat

A dokumentum az előkészítő rendezvények, valamint az Ökoturizmus Csúcstalálkozón elhangzott viták, megbeszélések alapján került megfogalmazásra. Fő célja, hogy ajánlásokat fogalmazzon meg, amelyek az ökoturizmus fejlesztését a fenntartható fejlődéssel összhangban szolgálják.

A nyilatkozat hangsúlyozza, hogy az ökoturizmus elfogadja a fenntartható turizmus elveit, szem előtt tartva a turizmus gazdasági, társadalmi és környezeti hatásait. Az ökoturizmust a következő tulajdonságok jellemzik, amelyek megkülönböztetik a fenntartható turizmus szélesebb körű értelmezésétől:

- aktívan hozzájárul a természeti és a környezeti örökség megőrzéséhez;
- bevonja a helyi közösségeket a tervezésbe, a fejlesztésbe és az operatív tevékenységekbe, ezzel hozzájárul a közösségek fejlődéséhez;
- a desztináció természeti és környezeti örökségét mutatja be a látogatóknak;
- nagyobb figyelmet szentel az egyéni utazókra és a kisméretű csoportokra.

Ökoturizmus Európán kívül

Észak-Amerikában az ökoturizmus alapját az érintetlen természet jelenti, amelyet védeni és megőrizni kell. Ez a megőrzés néhány esetben az emberi beavatkozás teljes kizárását foglalja magába. A nemzeti parkokat a megfelelő ismeretekkel rendelkező látogatók is csak szigorú szabályok mellett kereshetik fel. Az Egyesült Államokban és Kanadában már működnek sikeres menedzsment rendszerek, ahol a köz- és a magánszféra együttműködésére építve védik a természeti területeket. Az erőforrások és feladatok elosztásában a technológia transzferje, a köz- és magánszféra kapcsolata, valamint az ún. Visitor Management Systems áll a középpontban.

Latin-Amerikában az ökoturizmus elsősorban az Andok hegyvonulataiban, illetve a belső területek erdőségeiben összpontosul. Ezeken a területeken nem érvényesül olyan mértékben az Amerikai Egyesült Államokból érkező turisták túlsúlya, mint Mexikó és a Karib-térség esetében, mivel az USA-ból érkezők mellett nagyszámú európai látogatóval is lehet számolni. Kiemelkedő jelentősége van Brazíliának, ahol egyre jelentősebben jelenik meg a környezetbarát szemlélet, folytatván az 1992-es Riói Konferencia hagyományait.

Afrika esetében a kontinens nagy része hatalmas nyílt térségekkel, egzotikus élővilággal, törzsi kultúrával várja az érdeklődőket. Kelet-Afrika vadvilága, a szafarik, Kenya, Tanzánia és Uganda hatalmas nemzetik parkjai talán a legismertebbek, de Dél-Afrika országai szintén központi elemként kezelik az érintetlen – és a kelet-afrikainál hatékonyabban védett, az állatok élőhelyének igényeit jobban figyelembe vevő – nemzeti parkokat. Mindkét régió sikeresen vonzza a turistákat a világ legnagyobb turisztikai piacairól (USA, Nagy-Britannia, Németország), annak ellenére, hogy a Kelet- és Közép-Afrikában súlyos társadalmi és gazdasági problémák nehezítik a piaci értékesítést.

Ausztrália hatalmas, ritkán lakott kontinense érintetlen tengerparti, sivatagi és hegyvidéki területei valamint politikai stabilitása szintén komoly vonzerőt jelent az ökoturizmusban, piaci lehetőségeit pedig elsősorban a Csendes-óceáni térség országai, azon belül is az USA és Japán jelenti.

Ázsiában elsősorban India és Nepál említhető jelentős nemzetközi ökoturisztikai piacként. India turisztikai piaca magában foglalja Európa nagy küldő országait (Egyesült Királyság, Németország, Franciaország), az Amerikai Egyesült Államokat, de a Közel-Keletről és Japánból is jelentős számú utazó érkezik. Az átlagos tartózkodási idő nagyon magas, 28 nap, de ebben az Egyesült Királyságból és a Közel-Keletről érkező elszármazott rokonok látogatása is benne foglaltatik. Magas a hátizsákos fiatal turisták aránya, átlagosan 21 napot töltenek itt. Afrika után a legváltozatosabb állat és növényvilággal rendelkezik a szubkontinens és védeltségi arány tekintetében is csak Afrika tud versengeni vele; 1911 óta több mint 70 nemzeti park és 330 állatrezervátum létesült. Nepál esetében a Himalája vonulatai jelentik az elsődleges vonzerőt, Kína mellett innen közelíthetőek meg a világ legmagasabb csúcsai a Mount Everest vagy az Annapurna. Az érkezők elsősorban hegymászók, hegyi túrázók, kalandturisták, de elérhető vadvízi evezés illetve hegyikerékpározás is. Ezek közül a legnépszerűbb – a látogatók negyedét vonzva – a hegyi túrázás, ahol helyi hordárok és vezetők segítségével járják be a világ talán leglátványosabb hegyvidékeit, messze minden lakott települést.

Ökoturizmus Európán belül

Európában a természet és a kultúra szoros kapcsolatban állnak egymással, ennek eredményeként a falusi turizmus gyakran kötődik az ökoturizmushoz, illetve a két turizmusforma sokhelyütt nem válik el élesen egymástól. Európában a természeti tájakhoz mindig kapcsolódik az ember, a helyi közösség is. Az utazási motivációk tekintetében Európában jelenik meg a legnagyobb arányban a természet, ezért a kontinensen az ökoturizmus kiemelt szerepet kaphat.

Az Európai Unió jelenleg nem rendelkezik turizmuspolitikával. Az EU állásfoglalása szerint a turizmussal kapcsolatban fontosnak tartja a versenyképességet, a minőséget, a fenntarthatóságot és a turisták érdeklődési körét. A legfontosabb intézkedéseknek összhangban kell lenniük egy versenyképes, minőségi, fenntartható turizmussal, amire a közsféra intézményeinek figyelmét is fel kell hívni.

A turizmuson belül a jövőben szorosabb együttműködés szükséges, jelenleg azonban az egyes szervezeteknek, intézményeknek, vállalkozásoknak és szövetségeknek saját politikájuk, koncepciójuk van. Ezek összehangolása kulcsszerepet tölthet be a további együttműködés terén, ám fontos, hogy ez nem csak szervezeti, hanem desztinációs szinten is megtörténjen.

Az ökoturizmus egy, a természet feltárását természethez alkalmazkodó módon bemutató koncepció. Elsőként a tengerentúli desztinációk alkották meg ezt a kis piaci szegmenst jelentő turisztikai terméket, amelyet azután az európai piacon is – egyre nagyobb sikerrel – mutattak be az utazásszervezők. A természetközeli területekre irányuló utazások a legnagyobb növekedési potenciált hordozzák. Az ökoturizmus tulajdonképpen azon szegényebb országok fejlődésére is lehetőséget ad, amelyek gazdag természeti értékekkel, nagy biodiverzitással rendelkeznek és „fejletlenségük” relatív előnyéből, ezáltal profitálni tudnak.

Az ökoturisztikai desztinációk európai vendégei az egyes országokban társadalmilag felelős és környezettudatos ökoturisztikai termékeket várnak. Ehhez szükséges a technológiai transzfer – ami Európában jelentős –, mivel a fenntartható turizmus koncepciója szorosan kapcsolódik számos, a kontinensen kifejlesztett és gyakorlatban alkalmazott természetközeli turizmusformához.

Az ökoturizmus marketingjében – a turizmus többi területéhez hasonlóan – a szájhagyomány jelentősége a legnagyobb. Az egyes célcsoportokat speciális promóciós csatornákon keresztül kell megközelíteni, szükség van továbbá speciális öko-tour operátorokra, illetve a fogadóterületen öko-idegenvezetőkre.

A turizmus növekedéséhez jó alapot biztosítanak a magas fejlettségi szint, a sok helyen működő decentralizált állami szervezetek, érintetlen falusi közösségek megléte és a kisvállalkozásokból álló gazdasági struktúrák. A meglévő emberi- és tudományos erőforrásokat azonban a természetközeli turizmusban jobban ki kell használni és továbbfejleszteni.

Az ökoturizmus fejlődésében rejlő potenciált a regionális és helyi szintű fenntartható fejlődés (területfejlesztés, gazdaság és társadalom területén) figyelembevételével kell vizsgálni. A jólét és a szabadidős társadalmak ezzel járó fogyasztása, az agrárpiac liberalizálása és az egyre attraktívabbá váló városok konkurenciája jelentős kihívást támasztanak a fenntartható ökoturisztikai formák iránt. Az új tengerentúli desztinációkkal ellentétben – amelyek esetenként robbanásszerűen fejlődnek – az európai turizmus stabil valutájának, magas jövedelem- és árszínvonalának, valamint számos „saját készítésű” gyengeségének köszönhetően alacsony növekedési rátát produkál. Az egyes turizmusformák között gyakran egyenlőtlenségek vannak.

Már működnek sikeres, az utazásszervezők és a szállodaiipar területén kipróbált projektek, amelyek az ENSZ környezetbarát programjára vezethetők vissza. A természetközeli turizmus egyik szükséges alapját jelenti a környezetbarát mobilitás. Kiemelendők azon tapasztalatok, amelyek az Európa és a hegyvidékeken kidolgozott és megvalósított ökoturisztikai minőségi szabványok eredményei. Fontos továbbá, hogy az ökoturizmus igényli a mobilitás fenntartható formáit is. A szabadidővel és turizmussal kapcsolatos közlekedés trendjei – amelyek erős növekedést mutatnak – azonban nem környezetbarát irányba mutatnak. A turizmus fenntartható fejlődése igényli a közlekedési rendszer környezetbarát formáját, amely a szabadidővel és turizmussal kapcsolatos közlekedés igényeit nem az egészség, biztonság és a környezet kárára elégíti ki. A mobilitással kapcsolatos kreatív turisztikai ajánlatok az autó nélküli üdülés lehetőségét kínálják.

A WTO európai országokban végzett kutatásainak első eredményei azt mutatják, hogy az ökoturizmus piaca érdekes, nem lehet figyelmen kívül hagyni. Úgy tűnik, az ökoturizmus iránt elsősorban vásárlóerővel rendelkező, gazdaságilag aktív lakossági rétegek érdeklődnek. A tanulmány

segítségével az is alátámasztható, milyen nagymértékű értékteremtést lehet megcélozni, hogy a védelemre érdemes és veszélyeztetett természeti területek megőrzéséhez hozzájáruljunk.

3.2. Ökoturizmus a határok mentén

Ökoturizmus a szomszédos országokban – jó példaként szolgálhat Ausztria

“Messzi síkságok, szelíd dombok, szőlős- és gyümölcsöskertek, a Fertő tó, füves puszta, folyóvölgyek, szántóföldek, várak és kastélyok, bájos kisvárosok és kecses, egyutcás falvak.” Ezzel a szlogennel próbálja a látogatókat csalogatni Ausztria legkeletibb részén fekvő tartománya, Burgenland mely mindössze egy ugrásra található hazánktól.

Semmi különleges nincs a turisztikai csomagban, amit ne találunk meg itthon is, Burgenland ugyanazt nyújthatja a turistáknak, amivel mi is rendelkezünk: szőlő, bor, puszta, finom ételek, barátságos vendéglátás. Ennek ellenére fontos kiemelni, hogy a turizmus terén, ide érteve az ökoturizmust is, jóval előrébb tartanak, rendkívül csábító, komplex csomagot ajánlanak az ideérkezők számára, akik a pénzünkért valóban jó minőségű terméket és szolgáltatást kaphatnak.

A közelmúltban egy szervezett túra keretében magyar újságírók is ízelítőt kaphattak a térség természeti, gasztronómiai és kulturális értékeiből. A programok az évtizedekig elzárt Fertőzugra koncentráltak. Azt igyekeztek megláttatni, hogyan tud a védett természeti környezetben úgy élni és gazdálkodni az ember, hogy az értékeket a jövő nemzedék számára is megőrizze. Mind több szálloda, vendéglő és termelő helyezi a környezettudatosságot filozófiája középpontjába. Ettől válik egyedivé, így idegenforgalmi célpontként is érdekessé a tartomány.

A természettel való együttélés, a biogazdálkodás és a modern szemlélet jó példa egy mosonszentandrás almáskert és feldolgozóüzem. Az út mentén lévő, gyümölcsösládára emlékeztető épület már messziről hirdeti tulajdonosainak szemléletét. A feldolgozóüzemként és árusítóhelyként is működő csarnok tervezése és kivitelezése során az ökológiai és fenntarthatósági szempontokat tartották szem előtt. Így előnyben részesítették az újrahasznosítható és az újratermelő alapanyagokat. Az épület energiarendszere az úgynevezett „passzív házak” elvén működik. Burgenlandban egyre többen ismerik fel a közvetlen termelői értékesítésben rejlő lehetőségeket. Friss és megbízható minőségű biotermékeket kínálnak a környék lakóinak és a turistáknak. A fiatal tulajdonosok azokra a vásárlókra építenek, akik figyelnek az élelmiszerek származási helyére és az övékhöz hasonló, környezettudatos szemlélettel rendelkeznek.

Az újfajta szemlélet tehát terjedőben van Burgenland-szerte. A tartomány azonban nem bízza a véletlenre a sikert. A biogazdálkodók hektáronként évi ezer euró támogatást kapnak, így egyre több helyi lakos tér át ezen típusú termelésre, termékeiket pedig helyben értékesíteni tudják az ide érkező „ökoturistáknak”, hiszen a turizmus ezen ágát kedvelők számára kiemelkedően fontos, hogy friss, megbízható minőségű és a környezettudatosság jegyében készült termékeket vásároljanak.

Ökoturizmus az ország határvidékein

Őrségi Nemzeti Park – Ökoturisztikai Információs Centrum létrehozása

Az Őrségi Nemzeti Park területén megvalósuló turisztikai infrastrukturális és minőségi fejlesztés során olyan turisztikai potenciál alakul ki, amely erősíti pozícióját a regionális, hazai, illetve a nemzetközi turisztikai piacon. A fejlesztés eredményeképpen nő a térségben regisztrált hazai és külföldi vendégek száma, emelkedik a regisztrált vendégéjszakák száma, ami jelentős turizmusból származó bevételt jelent.

Az Őrségi Nemzeti Park, mint turisztikai desztináció nemzetközileg elismert gyors fejlődésének megalapozása a turisztikai szolgáltatások folyamatos mennyiségi és minőségi fejlesztése. Ehhez járul hozzá a jelenleg kiaknázatlan lehetőségekre építő turisztikai fejlesztés az Őriszentpéteri és a szentgotthárdi kistérség területén.

Az ökoturisztikai rendszer megteremtése során a nemzeti park és a térség már meglévő turisztikai infrastruktúrájára alapoztak, és figyelembe vették a helyi turizmusrendszer szereplőinek igényeit is.

Célja a természeti, táji, néprajzi értékek, a hagyományos gazdálkodás és a népi mesterségek élményszerű, változatos megismerési formákra alapozott, turisztikai programcsomagba rendezett,- a korszerű ökoturizmus és desztináció menedzsment alapelvei mentén történő - fenntartható bemutatása.

A „Nyugati kapu” a hármashatáron, a szlovén és osztrák határ ölelésében a páratlan természeti, néprajzi, kulturális értékeket hordozó Vendvidéken kerülne kialakításra. Egy olyan egységes ökoturisztikai bemutatási rendszer magyarországi részeként, mely a határmenti naturparkokkal (Ausztriában a Raab, Szlovéniában a Goricko Naturpark) közösen járul hozzá a helyi természeti értékek átgondolt megőrzéséhez és színvonalas bemutatásához. Nagy hangsúlyt fektetve a három országot összekötő szimbolikus hely, a Hármashatár-hegy környéki gyalogos turistautak fejlesztésére, a bemutatási feltételek javítására, turistabarát kiszolgálóegységek kialakítására, a többnyelvűségre alapozott korszerű információs egységek létrehozására.

A „Keleti kapu” az Őrségi Nemzeti Park keleti részén, a közkedvelt, turisztikailag bevezetett Vadása-tó környéki települések körzetében kerülne kialakításra. A fejlesztések a Vadása-tó környéki turistabarát fogadási feltételek kialakítását, a környék természeti értékeinek élményszerű bemutatását, valamint formavilágában a vendvidéki fejlesztésekhez illeszkedő többnyelvűségre alapozott korszerű információs egységek létrehozását célozzák.

Apátistvánfalva községben lévő régi határőrlaktanya épületének átalakításával egy Ökoturisztikai Információs centrum és kiszolgáló egységeinek létrehozása.

A beruházás a Hármashatár ölelésében lévő Vendvidék központi településén jön létre. Ez a pont teremt összeköttetést az Őrség és a Vendvidék között, több gyalogos turistaösvény kiinduló- és megállópontja, mint fekvése, mint természeti és kultúrtörténeti értékei, turisztikai attrakciói indokolják a tervezett beruházás létrejöttét. A településen belüli beruházási helyszín, a település központi részéhez közel a bejövő utak és turistautak mentén található. A tervezett beruházás funkcionális elemei a térségi szelíd turizmus igényeit előremutató módon szolgálják. (korszerű információ szolgáltatás, pihenőhely, aktív turisztikai igények kielégítése).

Az Ipeľská únia és az Ipoly Unió együttműködése

Az **Ipeľská únia** elnevezésű egyesület 1992 decemberében alakult Ipolyságon (SK) 4 szlovák és 3 magyar környezetvédő kezdeményezésére. Az egyesület létrejöttét a nem kellőképpen átgondolt és gyakran brutális természetkárosító törekvései inspirálták. Az Ipeľská únia független szervezet, politikai és gazdasági tevékenységet nem folytat. Tagságát olyan természetes személyek, jogi személyek és csoportok alkotják, akik az Ipoly folyó vízgyűjtőjén található természeti és kulturális értékek védelmében való részvételt kötelességüknek tekintik. Az egyesületnek jelenleg 57 tagja van.

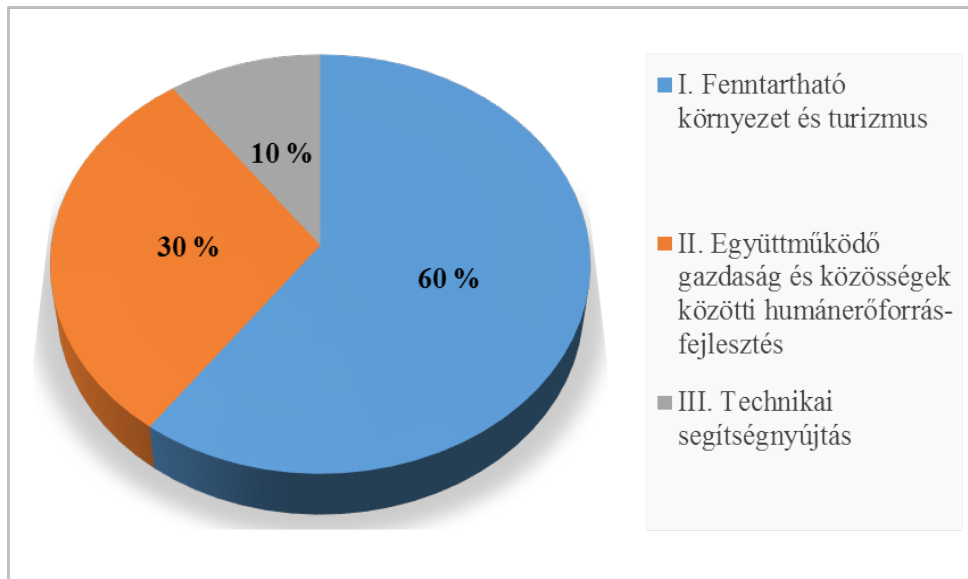
Az Ipeľská únia célja az Ipoly-völgy környezeti és kulturális értékeinek megóvása és revitalizációja, a régió ökológiai problémáinak megoldásában való közreműködés, valamint a hosszú távú fenntartható fejlődés regionális stratégiájának kidolgozásában és megvalósításában való részvétel. Az Unió tevékenységét az Ipoly teljes vízgyűjtő területén (5150 km²) kifejti, szorosan együttműködve balassagyarmati székhelyi testvérszervezetével, az Ipoly Unióval, ami az Ipeľská úniával egyszerre alakult. A két szervezet küldetése és céljai is azonosak. A két szervezet közös filozófiája, hogy a folyó vízgyűjtő területét egy összefüggő területnek kell tekinteni és a problémákat közösen és komplex módon kell megoldani. Ezt a gondolatot fejezi ki az Unió jelmondata is: „Tekintsük a folyót folyónak, amely összeköt és ne egy határnak, amely elválaszt!”

Az Ipeľská únia tevékenységét 4 fő csoportba sorolhatjuk:

1. Olyan kutatások szervezése és a bennük való részvétel, amelyeknek célja, hogy alapként szolgáljanak az Ipoly vidék ökológiai rehabilitációját szolgáló alternatív tervek kidolgozásához.
2. Segítségnyújtás és együttműködés az Ipoly vízgyűjtő területén működő más civil szervezetekkel.
3. A régió lakossága környezeti tudatosságának fejlesztése a környezetvédelmi oktatás eszközeivel.
4. A fenntarthatóság szorgalmazása és érvényesítése a mezőgazdaság, erdészet, vidéki turizmus és ökoturizmus területén, valamint alternatív energiaforrások és közlekedési módok bevezetésének szorgalmazásában

3.3. Ökoturizmus az IPA projektek keretében

A Magyarország – Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program az Európai Unió támogatásával jött létre. A két szomszédos ország közös döntés alapján ún. „megosztott irányítási rendszerben” alakította ki a Program intézményi struktúráját. A Program keretében a 2007-2013-as időszakra 52.433.025 € uniós forrás áll rendelkezésre, mely széles körű lehetőségeket kínál a potenciális kedvezményezetteknek két prioritás – a **Fenntartható környezet és turizmus** és az Együttműködő gazdaság és közösségek közötti humánerőforrás-fejlesztés – keretein belül.

3. kép – Az IPA projektek finanszírozási megoszlása

A Magyarország – Horvátország IPA Határon Átnyúló Programot az Európai Bizottság 2008. március 13-án hagyta jóvá. A Program különböző tevékenységeket finanszíroz, melyek között kiemelt szerepet kapnak a környezet- és a környezeti értékek védelmét szolgáló infrastrukturális fejlesztések:

- a közös programok, tanulmányok, környezetvédelmi fejlesztési stratégiák kidolgozása;
- kerékpárutak építése és kijelölése;
- turisztikai látványosságok és az ehhez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése;
- hátrányos helyzetű emberek munkába integrálását elősegítő intézkedésekre;
- a kutatási tevékenységekhez szükséges eszközök és infrastruktúra fejlesztése;
- közös megvalósíthatósági tanulmányok készítését;
- közös tananyagfejlesztést és az oktatási lehetőségek bővítését;
- emberek közötti kapcsolatok fejlesztését, mint például fesztiválok, előadások, koncertek, kiállítások, művészeti akadémiák, jótékonyági események, határon átnyúló amatőr sportbajnokságok és tornák szervezését;
- a nyelvi akadályok csökkentését célzó tevékenységeket

Prioritások/Beavatkozási területek/Tevékenységek
1. Prioritás: Fenntartható környezet és turizmus
1.1 Fenntartható és vonzó környezet
1.1.1 Tájkép-fejlesztés a Mura-Dráva-Duna területen (illetve ennek természeti és vidéki környezetében)
1.1.2 Környezeti tervezési tevékenységek és kisléptékű közösségi akciók a természeti területek környezeti minőségének javítása érdekében; élőhely-rekonstrukció
1.2 Fenntartható turizmus a Mura-Dráva-Duna folyóterületen
1.2.1 Regionális turisztikai termékterv kidolgozása

1.2.2 Az aktív- és az öko-turizmusához kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztés: Látogató-központok, erdei iskolák, vízi sport infrastruktúra, kerékpárutak, gyalogtúraösvények, kölcsönzők

1.2.3 A kulturális örökség tematikus útvonalainak fejlesztése

1.2.4 A folyóterület egységes turisztikai termékként való népszerűsítése

1.2.5 Magánbefektetések ösztönzése

4. kép – Az IPA projektek prioritása

A Program támogatásra jogosult területe Magyarország dél-nyugati határán, valamint Horvátország észak-keleti határán fekszik. A két országot a közös határvonal legnagyobb részén a Dráva folyó választja el egymástól. A horvát oldalon a határmenti megyéken (Međimurska - *Muraköz*, Koprivničko-križevačka - *Kapronca-Körös*, Virovitičko-podravska - *Verőce-Drávamente* és Osječko-baranjska - *Eszék-Baranya*) kívül további négy megye vesz részt jelen Programban, mint úgynevezett kapcsolódó régiók (Varaždinska - *Varasd*, Bjelovarsko-bilogorska - *Belovár-Bilogora*, Požeško-slavonska - *Pozsega-Szlavon* és Vukovarsko-srijemska - *Vukovár-Szerémség*). A kapcsolódó régiók a Programban rendelkezésre álló közösségi forrás maximum 20%-át használhatják fel.

Magyarországon a támogatásra jogosult területet Zala, Somogy és Baranya (NUTS III szintű) megye alkotják. Zala megye a Nyugat-Dunántúli Régió része, míg Somogy és Baranya megye a Dél-Dunántúli Régióhoz tartoznak. A két ország a támogatásra jogosult területének kiterjedése összesen 31.028 km².

5. kép – Az IPA projektek keretein belül támogatásra jogosult területek Horvátországon és Magyarországon

Ökoturisztikai projektek a közelmúltból

1. Regionális Turisztikai Termékterv kialakítása

A Program megalkotásakor a tervezők és a döntéshozók elképzelése a turizmus koordinált fejlesztése volt a határmenti régióban. A projekt keretében létrejött átfogó stratégiai dokumentum az alapja a Program által finanszírozott valamennyi turisztikai fejlesztésnek, mivel a Regionális Turisztikai Terméktervvel összhangban készült el a harmadik pályázati felhívás, benne a támogatásra jogosult tevékenységek listáival. A több mint 650 oldalas közös stratégiai anyag mellé egy több ezer pontot tartalmazó átfogó GIS (geographic information system) adatbázis is készült, amelyekre akár a következő, 2014-2020 közötti időszak tervezése is építhet.

2. From wine tradition to wine tourism - creating cross-border wine routes

A projektet a bortermelők határon átnyúló, szorosabbra fűzött együttműködése iránti igény hívta létre. A partnerek közös tevékenységeiket hat területre koncentrálják, amelyek között megtalálható adatgyűjtés, képzések tartása, infrastruktúra-fejlesztés, minőségi tanúsítványok kidolgozása, promóciós kiadvány és film készítése, valamint újfajta rendezvények bevezetése. A projekt keretében a helyi bortermelők a kialakításra kerülő internetes felület révén újabb fogyasztói csoportokat, valamint aktív- és természetközeli pihenésre vágyó turistákat érhetnek el.

3. Tourism without borders - joint development of visitors info centres in Nagyatád and Križevc

A magyar-horvát határtérség egyik legrégebb óta működő partnersége a legújabb közös projektben közös turisztikai infrastruktúra kialakítását célozza meg. Križevciben és Nagyatádon felújításra kerül egy-egy épület, amelyek aztán turisztikai látogatóközpontként szolgálhatnak a jövőben, különböző programok szervezésével és turisztikai információ nyújtásával járulva hozzá a határon átnyúló régió turisztikai tevékenységeihez. A központok mindkét városban közös koncepció alapján készülnek el, mint ahogy a szolgáltatások és a programok köre is egyeztetett módon kerül kialakításra.

3.4. Ökoturizmus Baranyában és Pécssett

A Dél-Dunántúli régió egész területén megtalálhatóak kiemelkedő értéket képviselő természeti adottságok, amelyek jó kiindulópontjai az ökoturisztikai fejlesztéseknek. A Duna-Dráva Nemzeti Park által kezelt természetvédelmi területek nemzetközi mércével is kellően vonzó attrakciót nyújtanak. A Drávát Európa három legtisztább vizű folyója között tartják számon, a Mecsek geológiai morfológiai adottságai különleges értéket rejtenek. A turizmus szakma szereplői is egy ígéretes, ugyanakkor még kihasználatlan potenciálként tekintenek a régió ökoturisztikai vonzerejére. A természeti adottságok mellett azonban az ökoturizmus fejlesztését erősen meghatározza a régióban élők és a régióba érkező turisták viszonyulása az ökoturizmushoz, valamint az ökoturisztikai szolgáltatók felkészültsége és együttműködési készsége.

A Nyugat-Mecsek térségében az 1950-es években megkezdett uránbányászat átalakította a mezőgazdasági jellegű települések arculatát és az itt élők életét. A bányászati tevékenység felhagyása jelentős természeti, gazdasági és társadalmi feszültséget okozott a térségben. A falusi turizmus, összekapcsolva az aktív- és ökoturizmussal jelenti ma az egyik kitörési pontot.

A Mecsek változatos földtani, növénytani és állattani értékekkel rendelkezik. Ez a turizmus fejlesztésével foglalkozókat arra motiválja, hogy a szelíd turizmus különböző formáinak fejlesztését preferálják, a fenntartható fejlődés elveinek maximális figyelembevételével.

A Nyugat-Mecsek térségének fő turisztikai vonzerejét a tájképi és természeti értékek jelentik.

Egy reprezentatív kutatás (Spiegler P. (2011) Turisztikai imázsselemlés. Turisztikai „Tér-képek” a Dél-Dunántúlról) során kiderült, hogy a megkérdezett helyi lakosok általában tisztában vannak az őket körülvevő természeti értékekkel.

Az empirikus vizsgálat kimutatta, hogy a térségben élőknek alapvetően pozitív a hozzáállása a turizmushoz, ugyanakkor egyelőre még nem tulajdonítanak neki gazdaságilag nagy jelentőséget. A turizmus kapcsán felmerülő negatív társadalmi, kulturális és környezeti hatásokat egyelőre nem érzik a Nyugat-Mecsek térségének lakói, ami mutatja a desztináció-életciklus kezdeti fázisában járó térség turizmusának fenntarthatóságát és fejlesztési potenciálját.

1.sz. táblázat A turisták megítélésének különbözőségei a vizsgált településeken az egyes állításokkal (1-5 osztályzatok szerinti átlag) való egyetértés nyomán.

	A turisták idegenek itt, nem értik a szokásainkat és zavarják a mindennapi életünket	A turisták veszélyeztetik a környezetet természeti, társadalmi és kulturális értékeiket.	A turisták általában kedvesek, barátságosak, és jó kapcsolatot alakítanak ki a helyiekkel	A turisták jelenléte könnyebbé teszi az életet, mivel jelentős bevételi forrást és munkalehetőséget jelentenek.
Nem a turizmusban dolgozók	1,32	1,37	3,82	2,96
A turizmusban dolgozók	1,1	1,2	4,3	4,2
Gyenge térségi identitás	1,48	1,5	3,48	3
Erős térségi identitás	1,27	1,32	3,93	3,01

Forrás: Spiegler P. (2011) Turisztikai imázsselemlés. Turisztikai „Tér-képek” a Dél-Dunántúlról

A kérdőíves vizsgálat kimutatta, hogy a térség helyzetét a helyi lakosok alapvetően jónak vélik a falukép, az elérhetőség és a vendégszeretet vonatkozásában. Egységesen a legjobb értéket a környékbeli kirándulási lehetőségeknek tulajdonították. Az, hogy a desztináció fogadókésztségét ezen szempontok szerint jónak látják a helyiek, egyben azt is mutatja, mennyire pozitívan ítélik meg saját életkörülményeiket. Ezek azok a pontok, amelyek a térség erősségét, vonzerejét jelentik. A helyi lakosság elkötelezett a természeti értékek megóvása terén, közel a megkérdezettek fele ezt nagyon jelentős fontosságúnak tartja, a negyede pedig jelentős feladatnak.

A lakosság jelentős része (16 %) tervezi, hogy bekapcsolódik a vendéglátásba. Ez az arány mindenképpen biztató a térségben megvalósuló jövőbeni fejlesztések tekintetében.

A napjainkban népszerűvé váló helyi termék előállítás fejlesztésének is jók a kiinduló feltételei. A kérdésre: „Milyen házi termékei vannak, amelyekkel Ön megkínálná a faluba érkező vendégeket?” A válaszok színes, sokrétű aktivitást tükröznek.

Az ökoturisztikai fejlesztési szándék realizálásához szükséges a helyi lakosság támogatása, ami az idézett kutatás szerint a Mecsek környéki településeken élő lakosság körében adott.

Baranya megye ökoturisztikai látványosságai

- **Villányi pincesor:** Villány főutcájára néz a két sorban elhelyezkedő impozáns pincesor, ahol magas színvonalú, udvarias kiszolgálás fogadja a vendégeket.
- **Villány-Virágosi pincesor:** A templom mögötti domboldalon elszórta bújnak meg a pincék. Ezek a préházak jellemzik a borvidék hagyományos pincéit, stílusuk, felépítésük csalogatja az ide látogató turistákat.
- **Villányi Bormúzeum:** egész évben nyitott ajtóval várja azokat az érdeklődőket, akik szeretnék megismerni a Villány- Siklói borvidék történetét, a szőlőművelés és a bortermelés kialakulását és ennek legfontosabb eszközeit
- **Templom- hegy/Villány:** Valamikor kőbánya volt, védetté nyilvánítását az ott található kőületeknek és őslénytani maradványoknak köszönheti.
- **Szabadtéri rendezvények/Villány:** Villányban nagy hagyománya van a Vörösbor Fesztiválnak, melyet már közel húsz éve rendez a város nagy sikerrel. Az őszi rendezvényt a nyár folyamán egy rendezvénysorozat előzi meg a "Ha péntek, akkor Villány" néven, melyeket kéthetente tartanak. Immár harmadik éve három város összefogásával egy újabb rendezvény bővíti a nyári programokat "Tenkes alja Fesztivál" néven.
- **Pogány:** A pogányi-tó, és sétarepülési lehetőség a repülőtéren.
- **Palkonya:** Palkonya védett pincesora és katolikus körtemploma is számot tarthat az ökoturisták érdeklődésére.
- **Beremendi kristálybarlang:** A Villányi-hegységhez tartozó Beremendi Szőlő-hegyen található, fokozottan védett barlang. A Beremendi Cement Művek mészkőbányájában bányaművelés során 1984-ben feltárt szövevényes üregrendszert hévizek alakították ki, alsó járatai ma is közvetlen kapcsolatban vannak a langyos karsztvizekkel.
- **A Duna-Dráva Nemzeti Park:**
 - Pécs - Pintér-kert: Az arborétum Pintér János nyugalmazott pécsi banktisztviselőről kapta nevét, aki az 1920-as években kezdte meg a növények telepítését. Halála után a kert nagy részét visszahódították a természetes erdőtüszulások, növelve ezzel az arborétum fajgazdagságát.
 - Pécs - Tettyei Mésztafa-barlang: A Tettyei Mésztafa-barlang egyedülálló geológiai képződmény, az üregrendszer a mintegy tízezer éves, laza szerkezetű, vastag mésztufában alakult ki. Az 1900-as évek elején igazi turista-attrakció volt az akkor "pokol kapujaként" emlegetett Tettye-barlang, belsejében egy félelmetes sárkánnyal.

- ABALIGETI-BARLANG: A Mecsek egyik legismertebb és legnépszerűbb természeti látnivalója az Abaligeti-barlang. Folyamatos kutatások nyomán vált ismertté a 466 méteres főága, valamint a három, nehezen járható mellékága. A barlang jelentős denevéрпиhenő, a téli időszakban a kis- és nagy patkósdenevérek százai figyelhetők meg. A barlang kiépített főága gyalogosan, utcai ruhában kényelmesen végigjárható. A barlang átlagosan 12 °C fokos hőmérsékletű, klímája a légúti, allergiás és asztmatikus betegségekben szenvedőknek hoz enyhülést.
- Drávaszentés - Dráva Kapu Bemutatóközpont: A Barcs közelében található Dráva Kapu Bemutatóközpont számos lehetőséget kínál a Dráva-menti védett területek természeti és kultúrtörténeti értékeivel való ismerkedésre.
- Boki-Duna - Halászati bemutatóhely: A halászati bemutatóhelyen 500 évet ugrunk vissza a múltba, és egy ősi vízi világba pillanthatunk be. Elődeink halfogási szokásait és eszközeit ismerhetjük meg és próbálhatják ki az ide látogatók.
- Szársomlyó: Magyarország legdélibb hegyvidékének – a Villányi-hegységnek – legmagasabb tömbje a Szársomlyó. Erőteljes kiemelkedése sajátos és igen eltérő mikroklímátikus viszonyokat hoz létre a déli és északi oldalon, szubmediterrán klímaterületein botanikai ritkaságok élnek. A hegyen 75 védett növényfajt találtak, közülük 4 faj kizárólag itt fordul elő hazánkban.
- Nagyharsányi Szoborpark: A Nagyharsányi Szoborpark története 1967-ig nyúlik vissza. Ekkor tartották fiatal pécsi művészek kezdeményezésére a Szársomlyó egykori kőfejtőjében az első kőszobrász szimpoziumot, majd később állandó jellegű, nyári alkotótelepet létesítettek. Az alapítólevélben foglaltak értelmében az alkotótelepen készült művekből minden művésznak egy-egy alkotást a szimpozium közgyűjteményének kell átadni. Ez jelentette a mai szabadtéri szoborpark alapját. A műtárgygyűjtemény 2009-ben műemléki védeltséget kapott.

Baranya megyében jelenleg is jelentős ökoturisztikai fejlesztések zajlanak. Az Európai Unió támogatásával Szaporcán Ős-Dráva Látogatóközpont és Bemutatóhely épül. Az új létesítmény célja a Dráva folyó és az ormánsági élet megismertetése, a hagyományos gazdálkodási formák és helyi szokások interaktív bemutatása.

Egy másik jelentős, európai uniós támogatással megvalósuló, Baranya megyére is kiterjedő fejlesztés célja a terület kerékpárút hálózatának bővítése. Ennek a fejlesztésnek köszönhetően a térség bekapcsolódhat az EuroVelo elnevezésű nemzetközi kerékpárút hálózatba.

Pécs

Pécs, mint Baranya megye központja kiemelkedő szerepet játszik, nem csak az ökoturisztikai látnivalóit tekintve, hanem a különböző, a tevékenységet elősegítő szervezet működik a város területén.

Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszter

A Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszter a Gyeregyalog.hu Egyesület ötleteként alakult meg, majd 2010 nyarán elnyerte a DDOP keretében meghirdetett ökoturisztikai klaszterfejlesztési pályázatot.

Célja az ökoturizmus személetével egységben, a természetet, a ritkaságokat oly módon megismertetni a vendégekkel, hogy a turistaforgalom se mennyiségével, se minőségével ne tegyen kárt a természeti és kulturális értékekben. Az érdekes látnivalókon túl a tagjaink sokszínű programmal, sok helyen helyi specialitásokat is várják a látogatókat. Ezen szolgáltatásokhoz kapcsolódóan elkészült egy iskolai tananyag és egy ökoturisztikai társasjáték is.

Minden tag lehetőséget kap egy saját túraútvonal kialakítására, vagy egy meglévő túraútvonalhoz való kapcsolódásra. Ezeken az útvonalakon kialakításra kerül az egységes arculatnak megfelelő turisztikai táblarendszert, melyen feltüntetik a közeli klasztertagokat.

Szelektív hulladékgyűjtők vásárlásával elősegítik, hogy az odalátogató vendégek a gyakorlatban tanulhassák meg ezek használatát. Bevezetésre kerül az Ökoturisztikai Napok programsorozat, melyben minden tag legalább 1 programmal részt vehet.

Elkészült az ökoturisztikai klaszter honlapja, melyen szállás és ellátási lehetőségeket, aktuális programokat ajánlunk.

A klaszter tagság egy nagyszerű lehetőség az ökoturisztika iránt elkötelezett szolgáltatónak ismertsége növelésére, termékei és szolgáltatásai fejlesztésére, és ezáltal az ökoturizmus iránt érdeklődő turisták is a számukra elvárt szolgáltatásokban részesülnek.

Pécsi Állatkert

2014. május elején kezdődött a pécsi állatkert ökoturisztikai élményparkká alakítása, emiatt az intézmény egy évre elbúcsúzik a nagyközönségtől. Az állatkert 1961-ben épült, mára mintegy 200 faj tekinthető meg a nagyközönség számára. A felújítás során fél hektárral nagyobb, mintegy 4 hektáros terület várja majd a látogatókat, emellett új funkciókat kap és működtetési is környezetbaráttá válik. A Mecsekoldalban zajló építkezés keretében az akvárium-terráriumnak és különböző rendezvényeknek otthont adó fogadóépületet emelnek, a Mecsek élővilágát bemutató, oktatási-kutatási célokat egyaránt szolgáló ökoturisztikai parkot, továbbá korszerű kifutókat alakítanak ki, melyekkel egyben megakadályozzák az állati ürülékkel szennyezett esővíz talajba jutását. A fejlesztés lehetőséget ad olyan népszerű és nagy tömegeket vonzó állatok, mint a barnamedve, a leopárd, a puma, a tigris, a foka, valamint számos madár és tengeri halfaj bemutatására.

Mókus Suli Erdészeti Erdei Iskola és Erdők Háza

A Mecsekerdő Zrt. által üzemeltetett Erdészeti Erdei Iskola 1996 márciusában nyitotta meg kapuit Pécstől alig pár percre, Árpádtetőn, a Közép-Mecsek Melegmágy-völgy határán. Évente kb. 2500 gyerek vesz részt a természetismereti programjainkon.

Többéves gyakorlati tapasztalattal, hazai és külföldi tanulmányutak alapján kidolgozott saját programmal rendelkezik az erdei iskola, mely az általános iskolai tantervére épül. Lehetőséget nyújtunk a gyerekeknek, hogy a természetben tanuljanak a természetről. Terepi programjaink lehetőséget kínálnak arra, hogy közelebb kerüljenek a természethez, a gyerekek a természetet apránként megtapasztalva maguk fedezhetik fel annak belső összefüggéseit, és kialakíthatnak egy új természetszemléletet, újfajta hozzáállást, melynek elemei a megértés, a szeretet és a felelősségérzet.

Programjaink elsősorban kint a terepen folynak. Két jól felszerelt oktatóterem áll rendelkezésre a termi programokhoz, tanártovábbképzésekhez, előadások megtartásához. Az évszakokra és a különböző korcsoportokra kidolgozott programok az alábbi témákhoz kapcsolódnak:

- Hogyan viselkedjünk a természetben
- A Mecsek földrajza
- A Mecsek növény és állatvilága
- Védett növényeink, állataink
- Talajunk, talajlakó élőlények
- Vizek élővilága, vizeink védelme
- Gyógynövények
- Erdő- és vadgazdálkodás
- Természetvédelem
- Környezetünk állapota
- Gyakorlati tudnivalók
- Mesék versek a természetről
- A Mecsek mondavilága
- Természetismereti játékok
- Természetes anyagokból ajándékok, játékok készítése

3.5. Ökoturizmus a Baranya háromszögben

A Baranya háromszög néven is ismert Drávaköz a Dráva és a Duna közötti területnek a megnevezése, mely az ökoturizmus egyik legkiemelkedőbb területi egysége, hiszen igen különleges természeti kincsekkel, egyedülálló növény- és állatvilággal rendelkezik mind hazánk, mind pedig a horvátországi területén.

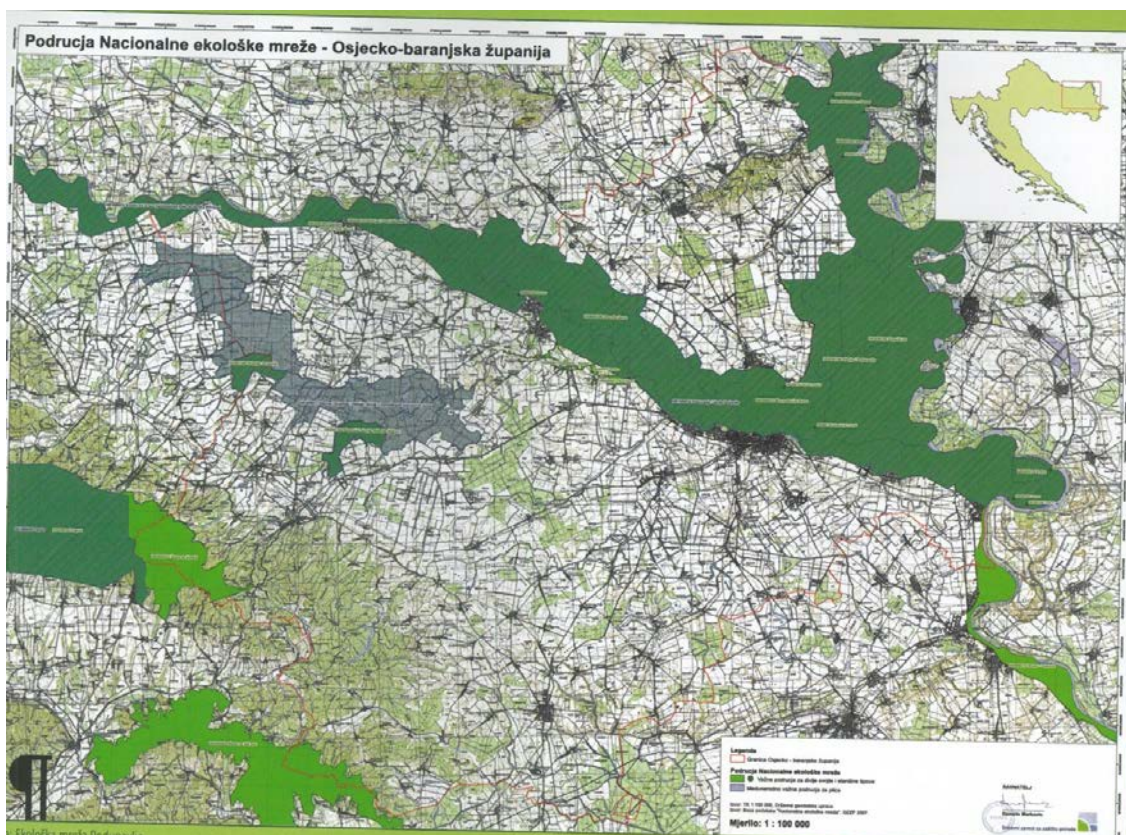

6. kép – A Baranya háromszög (Drávaköz) magyar és horvát területei

Ezen a területen található a **Duna Dráva Nemzeti Park**, mely több jelentős ökoturisztikai látványosság, például a Béda-Karapanca. A rendkívül értékes növény- és állatállománnyal rendelkező terület két fő részből áll. A bédai rész a Duna jobb partján húzódik, Mohácstól a déli országhatárig. A karapancai rész a bal parton követi a folyamot és magába foglalja a Karapancai-halastavat. Ligeterdeiben a kockás liliom, a jerikói lonc és a fürtös gyűrűvirág is előfordul. A mocsárrétek védett növénye a réti iszalag. A Duna alsó szakasza a rétisasok és a fekete gólyák által legsűrűbben lakott területe az országnak. A Szúnyog-sziget erdeiben holló, kerecsensólyom és rétisas fészkel. A Duna árterein, holtágain hatalmas csapatokban tanyáznak a nagy kócsagok, kis kócsagok, kanalas gémek. Az emlősök közül kiemelkedően értékes a vidra, az áthatolhatatlan erdőkben vadmacska él. A Mohácsi-szigeten található Riha-tó „ramsari” terület, különleges értéke a kis kócsag- és bakcsó-fészkelőtelep, a néhány párban előforduló üstökösréce.

Horvátországi területek

Az ökológiai hálózat az egymáshoz kapcsolódó, illetve egymáshoz közel álló ökológiailag fontos területek rendszere, amely kiegyenlített biogeográfiai eloszlásnak köszönhetően jelentősen hozzájárul a természetes egyensúly és a biológiai sokszínűség megőrzéséhez. Ezek a területek a Horvát Köztársaság ökológiailag jelentős területeivé váltak és ezzel kapcsolódtak az Európai Unió Natura 2000 ökológiailag jelentős területeihez, valamint fontosak a veszélyeztetett vadfajok és élőhelytípusok védelme szempontjából.

7. kép – A Duna mente ökológiai hálózata

Horvátországban az ökológiai hálózat felállítását természetvédelmi törvény írja elő. A horvátországi ökológiai hálózat területei az Európai Unió Natura 2000 ökológiai hálózatához hasonlóan a madarak, valamint más vadfajok és élőhelytípusok számára nemzetközileg fontos területekre tagolódnak. Valamennyi terület leírása tartalmazza a védelem célját, a fajok és élőhely típusok listáját, amelyek által besorolták az ökológiai hálózatba, ahol a beavatkozások, valamint a tervek hatásai észlelhetők, illetve a tervet, a programot és az ökológiai hálót a minősítés során figyelembe kell venni. Továbbá, az ökológiai hálózat valamennyi területe tartalmazza védettségi fokot jelző iránymutatásokat, amelyek vonatkoznak a területen élő valamennyi fizikai és jogi személyre, akik a természet kincseit használják, illetve ott műveleteket, beavatkozásokat végeznek. A HK ökológiai hálózata magában foglalja Horvátország szárazföldi (47%) és tengeri (39%) területeit, két folyosót: a tengeri teknősök, valamint a Palagruza-Lastovo-Peljesac folyosóját (a madarak költözése miatt fontos terület). Az ökológiai hálózatot 2007-ben fogadták el. A Natura 2000 még nem került bevezetésre Horvátországban, de az Állami Természetvédelmi Intézet már elkészítette a szakértői értékelést.

Észak-Baranya megye kultúrkincsei közül néhány a felújítások után közfunkciót lát el:

1. Erduti torony – rendszeres kutatásokat végeznek a földcsuszamlások megelőzése érdekében
2. A Bijelo Brdoi tájház – felújítására a Kulturális Minisztérium támogatásával került sor, elsődleges célja a hagyományos élet bemutatása
3. Milutin Milanovic szülőháza Daljon – kulturális és kutató központ
4. A Normann kastély Bizovácon
5. A batina i emlékmű
6. A Mailath kastély Donji Mihojacon
7. A Vörösmart múzeum – fontos régészeti lelőhely, de Bormúzeum is egyben
8. A sokac ház Topoján
9. A katolikus szentély Aljmáson „Gospe od Utocista” – 1703 óta Kelet-Horvátország legnagyobb Mária kegyhelye
10. A Dalj-i Kolostor „Uspenja presvete Bogorodice” hegyen, a vodicei kolostor – a templom, a hegybe vájt szabadtéri oltár és lakhely alkotják. A házban ivóvízforrás ered, mely a nép hagyományok szerint gyógyhatású

A védett természeti területekhez kapcsolódó gazdasági tevékenységek

Eszak-Baranya megye térségében a természeti forrásokra épülve a gazdaság legdominánsabb ága a mezőgazdaság, ezt követelik az erdőgazdálkodás, a haltenyésztés és a vadászat. A turizmus vége fejlődésnek indult a Kopácsi-réthez hasonló természetvédelmi területeken, így a falusi- és ökoturizmus is. Nagy lehetőség rejlik az öko-mezőgazdaság fejlesztésében a térség családi gazdaságai számára. Mindenképpen problémát jelent a lakosság elöregedése, valamint a fejlesztéssel kapcsolatos információk és felső szervek támogatásának hiánya.

Ha természeti kincseinek bevonjuk a turizmusba, nagyon fontos megállapítani az ökoszisztéma még elviselhető kapacitását. Így definiálhatjuk az olyan turisztikai felhasználók maximalizált számát, akik egy időben látogatnak egy turisztikai helyre, amely során nem okoznak károsodást sem fizikai, sem

gazdasági, sem a szocio-kulturális környezetben, eközben nem csökken a látogatók élményszintje sem.

Eszék-Baranya megye turisztikai szektorának jelenlegi állapota nem ad okot a meglepődésre, mivel nagy potenciál áll rendelkezésre, amelyek azonban turisztikailag kihasználatlan. A természetes környezet számára ez annyit jelent, hogy a turizmus negatív hatásai jelentéktelenek, szinte nincsenek. A meglévő problémák elsősorban egyes turisztikai pont felelőtlen gazdálkodásával kapcsolatosak, ezek kiváltói leggyakrabban a megfelelő kommunális és közlekedési infrastruktúra hiánya és az illegális építkezések.

Eszék-Baranya megye környezetvédelmi programjában többen között felmerült, hogy készüljön program a meglévő értékekkel való rendszerezettebb gazdálkodáshoz, ami azt jelenti, hogy készüljön leltár, telexkönyv és térkép a turisztikai tevékenységekről és attrakciókról. A programban az is szerepel, hogy fejleszteni kell a „zöld” turisztikai tartalmakat, illetve az ökoturizmust, amely során a vendégeknek alkalmuk van a természet megismerésére. Az ökoturisztikai kínálatot olyan már meglévő, sikeres tevékenységekre kell építeni, mint a Zöld Eszék Egyesület Zlatna Gredai ököcentruma. Ki kell dolgozni részletes elvi tanulmányt, a további fejlesztésről azokra az ígéretes lehetőségekre építve, amelyek már szerepelnek a turisztikai ajánlatokban: az egészség turizmus, gyalogosösvények, kerékpárutak hálózatának fejlesztése, a kastélyok és más potenciális turisztikai pontok környezetének rendbe tétele, az elnéptelenedett falusi vidékek és azok hagyományos építkezésének megújítása és revitalizációja, a falusi turizmus fejlesztése – kombinálva az ökológiai mezőgazdasággal.

A térség legnagyobb ökoturisztikai attrakciója a Kopácsi-rét Természeti Park. A park látogatóinak száma emelkedik, 2001-2008 között 5120 fő, majd 36.775 látogató kereste fel, amely jelentős növekedést jelent. A parkba látogatóknak alkalma nyílik megismerni a vidék hagyományos értékeit, a pannon építészet és a természet gazdagságát. Lehetőség van a különleges állat rezervátum bejárására hajókkal, amely során a túravezetők tájékoztatják a látogatókat a teljes park ökológiai értékéről, annak növény- és állatvilágáról. A Kopácsi-rét remek lehetőséget kínál a kiránduló kerékpárosok számára is, így a világ minden tájáról érkező kerékpárosok körében egyre kedveltebb célpont. Minden kerékpáros látogató számára rendelkezésre áll egy úgynevezett internet sarok is. A természeti park területén lehetőség van rekreációra, horgászatra a Duna menti csatornában, a Zlatna gredai szivattyútelepnél, a vemelji holtágnál és a Duna folyón. A Kopácsi-rét a madármegfigyelésekre is jó terep.

A park igazgatósága szerint szükség van új ismeretterjesztő turisztikai tartalmakra, a meglévő látogatói infrastruktúra gazdagítására, a park határain belül és azon kívül is. Olyan programok fejlesztésére van szükség, amelyek a látogatókat huzamosabb ideig a parkban, illetve annak közelében tartja. A látogatói kérdőívekben felmerült az igény a hosszabb tartózkodásra, valamint a kisebb csoportok és egyének látogatására is.

A Kopácsi-réten kívül az egész Duna-melléken lehetőség van az öko- és falusi turizmus fejlesztésére, amelynek kezdeti jelei már láthatók. Így Bellye területén kb. 180 vendégágy, Karancson pedig kb. 120 áll rendelkezésre. Tíz évvel ezelőtt, Bellyén csak 20 vendégágy volt, Karancson egy sem. A turizmus ezen ága a helyi lakosság önfenntartása szempontjából is fontos, hisz magas a munkanélküliség.

A közeljövőben az ökoturizmus fejlesztésére is nagy lehetőség kínálkozik a nemrégiben kinevezett nemzetközi Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátum számára. A megfelelő ökoturisztikai programok fejlesztésével – amelyek arra irányulnak, hogy a látogatók hosszabb időt töltsenek a bioszféra rezervátum területén – egyben kitűnő piaca lehetne a helyi magas színvonalú termékeknek. A mag- és az átmeneti területek elsősorban mezőgazdasági területek, és már világosan látható a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek „elmárkásodásának” a trendje. A folyók és környezetük szépsége, valamint a számos rekreációs tevékenység – úgymint a madarak megfigyelése, sporthorgászat, fürdés, kerékpározás – nagy lehetőséget kínál az érdeklődés felkeltésére.

A területre jellemző még a nagyszámú kulturális és tradicionális rendezvény, valamint az erős régiós öntudat, amelyek a rekreációs tevékenységekkel együtt vonzóak lehetnek a különböző érdeklődésű turistáknak, a kultúrától a gasztronómiáig, a raftingtól a kerékpározásig. Néhány nagyváros az átmeneti zónán belül 10 km-re található. A horvát főváros, Zágráb és több város a szomszédos országokban autóval 1-4 óra alatt megközelíthető, így a térség nagyszámú látogató számára válik elérhetővé. A bioszféra rezervátumok hálózatának tagsága – mint a térség értékeinek nemzetközi elismerése – lehetőséget teremt a bioszféra rezervátum bemutatására, amely mint egyedi turisztikai termék a távoli országokból jött nemzetközi látogatók számára, rávezeti őket, hogy tovább maradjanak és bioszféra rezervátum egészét tekintsék meg.

A térség kulináris gazdagsága, borászata és általában az élelmiszergyártás kivételes tradíciója egész Horvátországban ismert, egyike azon alaplehetőségeknek, amelyek felhasználhatók a fejlesztéshez. Már vannak szállást és ellátást kínáló kis falusi gazdaságok a bioszféra rezervátum egyes helyein, melynek éttermei egyre gyakrabban kínálnak tradicionális termékeket. A bioszféra rezervátum példa lehetne azon horvátországi területek számára, amelyek perspektívát látnak az ökoturizmusban. Az ökoturizmus fejlesztésének perspektívája különösen fontos a háborúval sújtott területek sújtott területek számára, valamint akinek szükségük van ösztönzésére, hogy felgyorsuljon a fejlődésük.

Az európai alapok jó lehetőséget kínálnak a mai negatív gazdasági helyzetben, mivel a megyében már van működő kapacitás. A privatizáció és a háború következményei még ma is érezhetőek, ezért még több erőfeszítésre és eszközre van szükség a régió fejlesztéséhez. Nagy a munkanélküliség, a lakosság pedig idős és rosszul képzett. Eszék-Baranya megyében jelen vannak a negatív demográfiai jelenségek, mint a fiatal generáció elvándorlása a munkanélküliség miatt. Továbbá a gazdasági válság miatt nagyobb a nyomás a természetes forrásokon és azok felhasználásán, ilyen például a mértéktelen fakivágás és az erdők kitermelése, a vízszennyezés, a szennyvíz nem megfelelő mértékű tisztítása és ártalmatlanítása, és még mindig jelen vannak a korszerűtlen folyószabályozási eljárások.

4. Az ökoturizmus fejlesztése

4.1. Az ökoturizmus fejlesztési lehetősége a projekt kapcsán

A projekt által lefedett terület kiváló adottságokkal bír. Magyar oldalon viszonylag kis szintkülönbségek vannak a kijelölt kerékpárút nyomvonalán. Egyetlen nagyobb akadály a Villányi hegység az erre kerékpározók számára. Ökoturisztikai szempontból a legfontosabb elem a Dráva és környéke, azonban megemlítendő, hogy a Háromfolyó Kerékpáros útvonal keresztezésével keleti

irányban a Béda-Karapancsa, nyugati irányban az Ós-Dráva Ökoturisztikai Látogatóközpont is elérhető.

A fejlesztési lehetőségeket az alábbi módon kerültek csoportosításra:

- Infrastrukturális fejlesztések
- Marketing eszközök
- Együttműködési lehetőségek
- Egyéb fejlesztési lehetőségek

Infrastrukturális fejlesztések

Alapvetően fontos a jelenleg rendelkezésre álló attrakciók infrastrukturális fejlesztése, hiszen a turistákat vonzó infrastrukturális környezetbe lehet odacsalogatni. **A meglévő értékek fejlesztése mellett olyan innovatív fejlesztések szükségesek, mely valamilyen szempontból különbözik a térség többi ökoturisztikai attrakciójától.** Olyan egyedi kreatív ötletek, megoldások szükségesek, melyek idecsábítják a látogatókat. „Legyünk mások, mint mások” ahogy Németh Zsolt, a Kerékpárosok Magyarország Szövetség elnöke is mondta a projekt keretében rendezett workshopon.

Egy innovatív fejlesztés megvalósítása húzóerő, húzónév lehet a határmenti térségben. Jó példa erre a Ós-Dráva Ökoturisztikai Látogatóközpont, mely elhelyezkedését tekintve nem a projekt nyomvonalán helyezkedik el, ám a Háromfolyó Kerékpárút segítségével jelen projekt nyomvonalára összeköttetésbe kerül.

8. kép - Ós-Dráva Ökoturisztikai Látogatóközpont és Bemutatóhely látványterve

Lehetőség rejlik az egyes ökoturisztikai helyeken **információs pontok, standok kialakításában**, vagy a meglévők fejlesztésében, mely az idelátogatók minél jobb kiszolgálását szolgálja.

Túrközpontok, ököcentrumok kialakítása nagyban segíti a vendégeket, hogy egyszerre több szolgáltatást vegyenek igénybe egy helyen. **A túrközpont hálózat tagjai minőségi szálláshelyek, kikötők, lovas tanyák és éttermek, ahol vízi, kerékpáros, lovas és gyalogos túrákat szerveznek** és a régiót behálózva kínálnak speciális szolgáltatásokat a túrázók számára. Kiváló példa erre a Tisza-tavi Túrközpont hálózat.

9. kép: A Tisza-tavi Ököcentrum

Az infrastrukturális fejlesztéseknél elengedhetetlen **az elérhetőség kialakítása, illetve a meglévő utak javítása, fejlesztése.** Ez vonatkozik a személygépjárművel, a kerékpárral történő, illetve vízi úton történő elérhetőségre, sőt a pogányi reptér fejlesztésével a külföldi turisták számára is elérhetőek lennének ezek a desztinációk.

Marketing eszközök

Marketing eszközök tekintetében egy **átfogó stratégia kialakítása** szükséges regionális szinten, mely meghatározza a következő időszak rövid-, közép- és hosszú távú céljait, stratégiai elképzeléseit. Pályázati forrás odaítélésekor fontos szempont lehet, hogy hogyan illeszkedik az adott projektötlet a hatályos szakági fejlesztési koncepcióhoz.

Megfelelő színvonalú szolgáltatás kialakításkor egy hatékony marketing stratégiával egy húzó márkánév, egy **ún. „brand” kialakítása** hatékonyabban idevonzza a látogatókat. Ennek alapja a korábban említett infrastrukturális beruházás megvalósítása

Fontos a meglévő termékeink megfelelő csatornákon történő promótálása, ehhez kiváló terep a **rendezvényeken, vásárokon való részvétel** és az adott ökoturisztikai desztináció népszerűsítése.

A vendégek minél hatékonyabb elérése és igényeik minél szélesebb körű kielégítése érdekében célszerű **csomagajánlatok kidolgozása**, például kombinált gyalog, kerékpár illetve vízitúrák, amelyre jelenleg is van példa a piacon.

A hatékony publicitást elősegíti **az újságírók számára szervezett tanulmányutak, úgynevezett study tourok**, melyek segítségével egyszeri befektetéssel nagy nyilvánosságot kaphat az adott ökoturisztikai termék vagy terület, ily módon a befektetés többszörösen megtérülhet.

Különböző akciók, törzsvásárlói kártyák alkalmazásával vonzóbbá tehetjük a szolgáltatásokat családok, csoportok, iskolák, vagy a szerényebb anyagi lehetőségekkel rendelkező látogatók számára.

Napjaink felgyorsult világában az **online marketing** tűnik a leghatékonyabb megoldásnak, ha hatékonyan szeretnénk eladni termékünket. Az internet és az okostelefonok segítségével pillanatok alatt információhoz tudnak jutni a felhasználók, és a rendelkezésre álló információk alapján döntenek szabadidejük eltöltésének helyéről és módjáról.

Különböző **tematizált túrákkal, egyedi ötletekkel, csomagokkal** színesebbé, érdekesebbé lehet tenni az adott ökoturisztikai szolgáltatást. Ilyen lehet egy fotózással egybekötött túra, vagy pl. egy geocaching játék.

Együttműködési lehetőségek

Széleskörű együttműködéssel a szolgáltatások és a célcsoportok körét is kiválóan lehet szélesíteni, bővíteni. Fontos, hogy **a bevont partnereket érdekeltté kell tenni az együttműködésre üzleti vagy más alapon**. Együttműködés lehet szolgáltatókkal (szállás, étterem, strand, büfé, borászat) akikkel szövetkezve egy komplexebb turisztikai csomagot tudunk a vendégek számára kínálni. Kölcsönös kedvezmények nyújtásával a szolgáltató és a vendég is jól jár. Pl. belépővel olcsóbban étkezhet, szállhat az adott területen.

Helyi önkormányzatokkal való kooperálás az adott település számára azért lehet vonzó, mert a turisták a pénzüket a helyi településeken fogják elkölteni, amely többszörösen előnyös lehet az adott város, vagy falu számára

Különböző turisztikai szervezetek a promótálásban tudnak segíteni elsősorban. Segítségükkel több felületen lesz elérhető az ökoturisztikai szolgáltatás.

Iskolák bevonásával egy nagyobb réteg érhető el, az élmények mellett a tanulók tudással is gazdagíthatnak, és előfordulhat, hogy a jó élmények hatására legközelebb barátokkal vagy családdal tér vissza a látogató. Itt érdemes figyelni, hogy a szülők kiemelten kezelik a biztonságot, de megfelelő intézkedésekkel ez a kérdés orvosolható.

További potenciált rejthet magában, ha **ismert emberek kerülnek bevonásra**. A velük való együttműködés lehet a kulcs bizonyos célcsoportok számára. Színészek, sportolók, zenészek, egyéb művészeti ág képviselői sokat tehetnek azért, hogy bizonyos ökoturisztikai attrakciók nagyobb ismertséget kapjanak.

Különböző szezonális rendezvények a figyelem középpontjába állíthatnak egy attrakciót, helyszínt. Megfelelő szervezéssel, jó kommunikációval és promócióval hatékonyan lehet népszerűsíteni egy adott célterületet.

10. kép - A Tisza-tó Bike Fest logója

Egyéb fejlesztési lehetőségek

Egyéb fejlesztési lehetőségnek gondoljuk a **tudatosítást a társadalomban**, olyan tekintetben, hogy az ökoturizmus jobban meg kell ismertetni az emberekkel, jobban elérhetővé kell tenni számukra, és ami a legfontosabb elmagyarázni számukra ennek jelentését, jelentőségét és tartalmát.

Egy olyan szemlélet kialakítását tartjuk fontosnak, mely segítségével a turisták nem csak használják és kihasználják a természeti környezetet, **hanem adott esetben hozzáadnak valami tevékenységet is.**

11. kép - A Pilisi Parkerdő Zrt. akciója

A fejlesztési lehetőségek az alábbi táblázatban kerültek összefoglalásra:

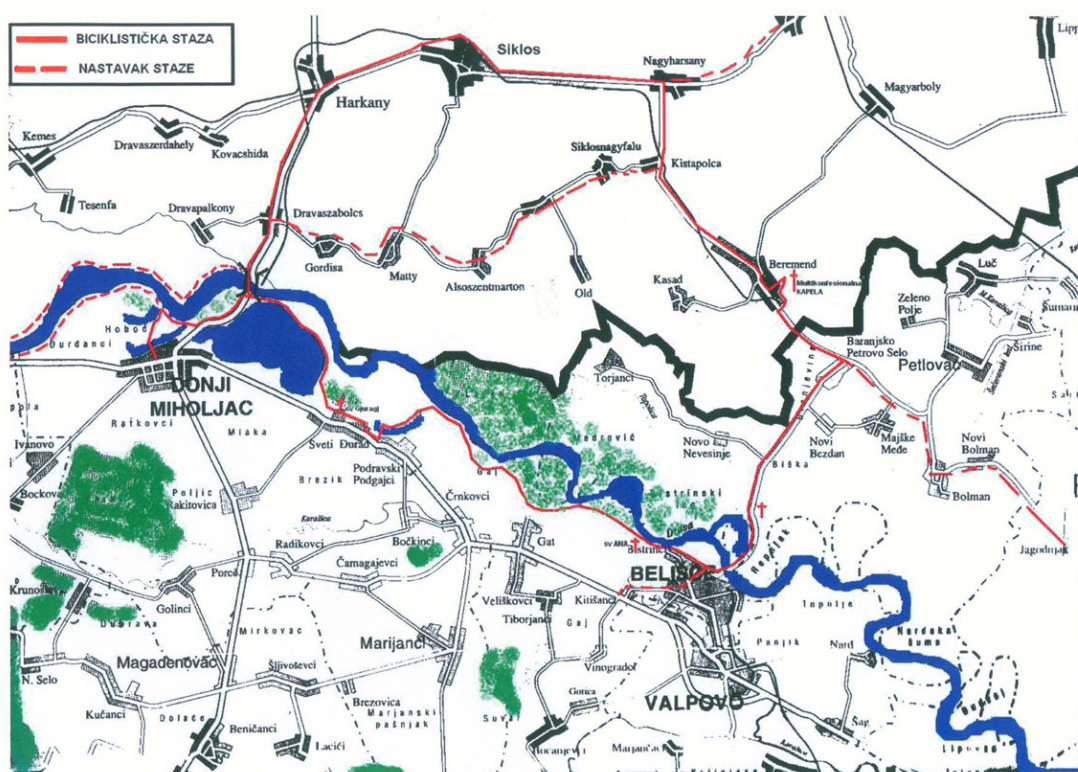
Infrastrukturális fejlesztések	Marketing eszközök
<ul style="list-style-type: none"> - Innováció - Húzó név, attrakció kialakítása - Látogatóközpontok kialakítása - Információs központ - Információs pontok, standok kialakítása - Túráközpontok kialakítása - Vonzerők fejlesztése - Ökoturisztikai attrakciók elérhetőségének javítása 	<ul style="list-style-type: none"> - Hatékonyabb marketingstratégia - A térség, mint „brand” kialakítása - Turisztikai attrakciók hatékonyabb promótálása - Foglalási lehetőség interneten - Okostelefon alkalmazások - Részvétel rendezvényeken, vásárokon - Tanulmányutak újságíróknak - Csomagajánlatok

	<ul style="list-style-type: none"> - Kedvezmények - Térképek - Online marketing - Keresőoptimalizálás - Weboldal és webshop menedzsment - Partner program rendszer - Banner készítés - Online PR - Webdesign és grafika - Arculat és logó tervezés - Webszöveg írás - Fotótúrák - Geocaching játékok
Együttműködési lehetőségek	Egyéb fejlesztési lehetőségek
<ul style="list-style-type: none"> - Határon túli vendégek átcsábítása - Árukapcsolás - Borászatok felfűzése - Halászati bemutatók - Helyi termékek fejlesztése, árusítása a kerékpárút mentén (bor, sajt, pálinka, méz) - Iskolák bevonása - Ismert emberek - Rendezvények - Szolgáltatók közötti együttműködés - Érdekszövetségek kialakítása - Szolgáltatók bevonása, üzleti alapon történő érdekeltté tévése - Turisztikai szervezetek bevonása - Önkormányzatok bevonása, érdekeltté tétele - Turisztikai egyesületekkel való együttműködés - Szállásokkal, büfékkel, éttermekkel való együttműködés - TDM-ekkel való együttműködés - Túraszervezők bevonása - Kempingekkel történő együttműködés - Tourinform irodák - Komplex szolgáltató hálózat kialakítása - Szolgáltatási lánc kialakítása - Különböző turisztikai szegmensek összekapcsolása - Átfogó fejlesztés - Turisztikai egyesületek működésének bővítése 	<ul style="list-style-type: none"> - Az ökoturizmus szerepének növelése turizmuson belül - Ne csak címke legyen az ökoturizmus, hanem tartalommal megtöltött turisztikai termék - Korlátozni az ökoturisztikai helyek látogatottságát, ezzel védve a természetet - Ökoturizmussal kapcsolatos tévhitek eloszlata, ökoturizmus népszerűsítése, tudatosabbá tétele - Ne csak használva legyen a természet, hanem legyen hozzáadott értéke is a kirándulásnak (pl. szemétszedés) - További pályázati források kiírása - Túracentrumos szemlélet kialakítása

4.2. Az ökoturizmus és a kerékpáros turizmus összekapcsolása és közös fejlesztése

A természetben kerékpározni nagyszerű és egyedülálló élmény, hiszen ez egy aktív kikapcsolódás mód és mozgásforrás a természetre káros anyagok kibocsátása nélkül. Ezért **a kerékpárutak fejlesztése és építése az egyik fő feltétele a sikeres ökoturizmus fejlesztésének.** A kerékpárutak építését EU források ösztönzik és finanszírozzák (részben). A nemzetközi kerékpárútvonalakhoz a következő helyi útvonalak tartoznak:

- Dráva kerékpárútvonal – ez a projekt a Duna kerékpárútvonalra épül. Eszék-Baranya megyében a következő városok részei az útvonalnak: Belišće, Alsómiholjac és Valpó, valamint turizmusirodái.

12. kép - Dráva kerékpárútvonal

- Pannónia Béke Útja Eszéktől Zomborig – a projekt kezelője a „Zöld Eszék ÖkoTársulat” amely kijelölte az utat és tájékoztató- valamint oktatási táblákat állított fel a kerékpározók számára a kerékpárút mentén.

13.kép - Pannon Béke túraútvonal

- Kerékpárútvonal “Dráva Bike Tour”, Eszék - Erdőd – Eszék érintésével
- Eszék - Nekcse- Diakovár - Eszék.

A projekt által érintett terület sok szempontból kiváló adottságokkal bír a kerékpáros és az ökoturizmus turizmus szempontjából. A Magyarországot és Horvátországot átfogó kezdeményezés elsősorban a régió kulturális és természeti adottságaira épül. A terület változatos földrajzi adottságokkal rendelkezik, minden kerékpározni vágyó igényt ki tud elégíteni, hiszen egyaránt megtalálhatóak a szabadidős kikapcsolódásra vágyók számára is könnyen teljesíthető sík vagy csak kis szintemelkedés legyőzésével teljesíthető szakaszok, és a sportszerűen kerékpározók számára is kihívást jelentő dombos, hegyes tájak is. Emellett főleg a Drávanak köszönhetően természetvédelmi területek, ökoturisztikai látnivalók is megtalálhatóak a projekt közvetett vagy közvetlen nyomvonal közelében.

A különböző turisztikai ágak összekapcsolása szükséges, hiszen ezek egymást erősítve sokkal nagyobb hatást érhetnek el, mint önmagukban. Az ökoturisztikai programokat jól kiegészítenék a

kerékpáros turisztikai alternatívák. Érdemes lenne ezt kedvezményekkel is megerősíteni (pl. árkedvezmény kerékpárral érkezőknek egy ökoturisztikai eseményre, rendezvényre)

A kerékpárút nyomvonal mentén kerékpártárolók, pihenőhelyek, vízfelvevő helyek vagy a helyeket összekötő kerékpárutak kijelölésével, esetleg építésével illetve a kerékpárral érkezők számára kedvezmények biztosításával vélhetően nagyobb számban keresnék fel ökoturisztikai látnivalókat kerékpáros turisták.

Mindkét ország turisztikai kínálatában fontos szerepet tölt be a borturizmus. A régió Magyarországhoz tartozó részén a Pécsi borok mellett, a villányi borvidék is széles körben ismert. A villányi és Villány környéki bortermelők összefogásával létrejött a Villányi borút, ami már most is sok turistát vonz a környékre. Horvátországban a Banska Kosa környékén található jó állapotban megőrzött löszfalba vájt pincék, és a Szlavón térségben található Erdőd szőlősei is kiemelkedően szép látványosságot nyújtanak. **A borvidékek összekötése kerékpárúttal tovább lendíthetne a borturizmus jelenlegi helyzetén. Érdemes lenne olyan olcsó szálláshelyeket létrehozni, ahol a kerékpáros turisták kedvező áron megszállhatnak, étkezhetnek, kerékpárjaikat biztonságosan fedett, zárt helyen tárolhatják, és szükség esetén tisztíthatják és javíthatják is azokat.**

A Pécsi Tudományegyetem az ország egyik legnagyobb hallgatói létszámát magáénak tudó felsőoktatási intézménye. Az itt tanuló diákok egyre gyakrabban választják az olcsó és a tömegközlekedésnél jóval gyorsabb alternatívát a kerékpárt, ami a környezetre sincs káros hatással. **Érdemes lenne célzottan olyan akciókat, rendezvényeket szervezni, melyek vonzóak a külföldi és magyar egyetemi hallgatók számára és szívesen kimozdulnának a városi forgatagból vidékre, ökoturisztikai centrumokba.**

Mindkét ország területén működnek olyan civil szervezetek melyeknek tevékenysége a kerékpározáshoz és az ökoturizmushoz köthetőek. Ezen szervezetek tevékenységi körébe tartozik többek között a kerékpárosok érdekvédelme, tanulmányok és felmérések készítése a kerékpáros infrastruktúra kiépítéséhez, és a környezeti nevelés is. Sok esetben szerveznek különböző rendezvényeket akár heti rendszerességgel. Kerékpáros találkozók szervezése **ökoturisztikai látnivalók közelében kiváló lehetőséget biztosítanak a kerékpárosok találkozásának. Természetes környezetben sokkal hangulatosabb és autentikusabb lenne egy kerékpáros esemény megszervezése. Jó példa erre a „Gemencen két keréken” elnevezésű túra.**

Fontos lenne tudatosítani az emberekben a kerékpározás és az ökoturizmus előnyeit, pozitív hatásait, a régióban fellelhető lehetőségeket különböző marketing eszközökkel. Amennyiben a kerékpárosok száma növekszik, nagyobb eséllyel alakulnak ki szolgáltatók (büfék, szervizek, szálláshelyek stb) is a kerékpárutak és az ökoturisztikai látnivalók mentén.

A schengeni határ közeljövőben történő feloldása után sokkal könnyebb lesz a határátlépés, mely kiváló táptalaja lehet **magyar-horvát közös rendezvények szervezésének.**

Magyarországon a turisták elsőszámú célpontja a főváros, az ország északi területei, az Alföld és a Balaton térsége. A Horvátországba látogatók pedig leginkább a tengerpartot keresik fel. Mivel a térség távol fekszik mindkét ország „fő látványosságaitól” a nemzetközi kerékpárúthoz csatlakozó területek fejlesztése és bővítése tovább növelhetné a térség ismertségét és turisztikai kihasználtságát. **Különböző marketing eszközökkel a térség turisztikai vonzerejét fokozni szükséges, hogy jelenlegi pozíciójából előrelépjen. Jelenleg öko- és kerékpárturizmus terén még úti célként elsősorban a Balaton, a Fertő tó és a Tisza tó jelenik meg a köztudatban, de egy határon átnyúló kerékpárút, melynek egy része a Dráva mellett halad, mindenképpen különlegességnek számítana a piacon.**

A közeljövőben egyre több lehetőségek nyílnak vállalkozások számára pályázati források lehívására. **A pályázati kiírások között lesznek olyanok, melyek megyei illetve kistérségi szinten kerülnek meghirdetésre. Amennyiben a kerékpár és ökoturizmushoz kapcsolódó vállalkozások fejlődni tudnának a pluszforrások által, úgy az munkahelyeket teremtene a helyieknek és hasznos lenne a kerékpáros és a gyalogos vagy egyéb turisták számára is. Érdemes tehát a jövőbeni kiírásokat összeállítani, hogy a kerékpárturizmus és az ökoturizmus szolgáltatói vagy potenciális szolgáltatói számára is elérhetőek legyenek az Európai Unió források. A pályázati kiírásnál célszerű arra ügyelni, hogy az ökoturizmus és a kerékpárturizmus közösen, egymást erősítve jelenjenek meg a projektben.**

Nagyobb hangsúlyt kellene fektetni az iskolák, fiatalok bevonására. A gyerekek alapvetően szeretnek mozogni, kerékpározni, szeretik a természetet. Az általános iskolásokat kerékpáros vetélkedők és kirándulások segítségével lehetne bevonni a kerékpározásba, míg a középiskolásokat, egyetemistákat rendezvényekkel, illetve az ő korosztályukban népszerű híres emberek segítségével – színészek, zenészek, énekesek, sportolók – lehetne motiválni.

14.kép - Erdei iskola a Zlatna Greda ökoctrumban Horvátországban

Hasznos lenne az iskolai tananyagba is beépíteni az ökoturisztikai szemléletet, mind elméleti, mind gyakorlati formában. Ha fiatal korban elkezdjük formálni a gyerekek szemléletét, akkor egy egészségesebb, más gondolkodású generáció fog felnőni.

Földrajz és testnevelő tanárok bevonásával, számukra tanulmányutak szervezésével jobban meg lehetne fogni az iskolákat. Az iskolák többségében az ilyen kirándulások az ő szervezésükben történik.

15. kép – Tanulmányút egy bolgár ökoturisztikai centrumban

Érdemes kooperálni a helyi szolgáltatókkal (éttermek, büfék, kisboltok) az ő bevonásukkal, helyi termékek árusításával, kedvezmények biztosításával is lehet lendíteni egy hely népszerűségén. Jó példa erre a pécsváradi várban található étterem, amely pünkösdkor a kerékpáros csoportokat vendégül látja egy pohár üdítőre. Nyilván nem ez miatt indulnak el emberek Pécsváradra, kerékpártúrára, de segít azon, hogy az odaérezők jó élménnyel távozzanak és a jövőben ebből a gesztusból még profitálhat is az étterem, hiszen viszik a hely jó hírét.

A helyi szolgáltatókat érdekeltté kell tenni az együttműködésben, rá kell mutatni, hogy ha egy településen széleskörű turistabarát szolgáltatások vannak, az elősegíti a látogatók odacsalogatását és a település fejlődését.

Probléma, hogy nincsen kialakult, egységes turisztikai „csomag”, hiszen a legtöbb esetben nem összehangoltak a meglévő szolgáltatások. A kerékpáros turizmus fejlesztéséhez mindenképpen hozzájárul az ökoturizmus fejlesztése is, de a kerékpárutak tervezésénél figyelembe kellene venni a meglévő és prosperáló attrakciókat, valamint a kevésbé ismert értékeket is.

Az egységes kínálat létrehozásának másik gátló tényezője, hogy a helyi törekvések gyakran elszeparáltak, nem állnak össze térségi törekvésekké, nincs összehangoltság és megfelelő összefogás sem. Ennek kiépítése nagyon fontos lenne a kerékpáros turizmus fejlődése érdekében. **Szükséges lenne egységes arculat létrehozására, illetve az egységes stratégiai gondolkodás megteremtésére is.** A közös marketing, a közös beruházások, akciók nagyban elősegítenék a fejlesztéseket a térségben.

A térségben a kombinált közlekedési lehetőségek korlátozottak, így a kerékpár szállítása igen nagy nehézséget okoz azoknak, akik nem személygépjárművel közelítik meg az épülő kerékpárutakat. **A vasúti kocsikon gyakran nincs kerékpár szállítására alkalmas vagon, az autóbuszokon pedig egyáltalán nincs ilyen lehetőség.** Ennek a fejlesztése elengedhetetlen, hiszen főleg a fiatalok körében népszerű a kerékpározás, ők pedig gyakran nem rendelkeznek autóval, hanem a tömegközlekedési eszközöket használják. A nagyobb városok megközelíthetősége megfelelő, ám a kis falvakba az eljutás helyenként igen nehézkes.

A jelenleg meglévő kerékpárutak sok helyen rossz minőségűek, nem alkotnak összefüggő egységet, ami szintén nehezíti a közlekedést, hiszen sokan inkább nem vágnak neki a túrának, ha az út egyes szakaszain egy főút mellett kell kerékpározni, mivel az nem biztonságos és nem is egészséges. A kerékpározásra alkalmas kis forgalmú utak minősége is kifogásolható, valamint gyakoriak az aszfaltburkolat nélküli kerékpárutak is, melyeken szintén a porfelverődés miatt felmerül a kérdés, hogy ilyen körülmények között is egészséges a kerékpározás.

A projekt által érintett területeken a kerékpárutak jelzései sok helyen nem megfelelőek sem mennyiségileg, sem minőségileg, az idegen nyelvű feliratok szinte teljesen hiányoznak. Ennek fejlesztése kapcsán is egy Horvátországgal összehangolt, többnyelvű, jól kidolgozott jelzőrendszert kellene kialakítani és a megteremtett rendszert a jövőben rendszeresen ellenőrizni és hiányzó, megrongálódott táblák folyamatos pótlására is megfelelő megoldást találni.

A fejlesztéseket tehát több részre kell osztani, nem elegendő csupán a kerékpárutak építésére és a már meglévő utak felújításra összpontosítani, hanem **Horvátországgal egységes turisztikai kínálatot kidolgozni, az utak mellett található attrakciókat megfelelő, egységes arculattal és marketinggel népszerűsíteni és megfelelő minőségű szálláshely és kerékpáros-szolgáltatásokat létrehozni.**

A kerékpáros turizmus fejlesztését fenyegető veszélyek közül mindenképpen kiemelkedő fontosságú, hogy a jelenlegi együttműködés helyett ne alakuljon ki konkurens viszony a határon túli területekkel. Ennek elkerülése rendkívül fontos, hiszen nem versenytársként, hanem partnerként kell tekintenünk Horvátországra, hiszen a célok közösek, az idegenforgalom ezen, eddig nem jelentős ágából tervezett bevételek növekedése és ezzel együtt az egész térség gazdasági növekedése mindkét ország érdeke. **Elkerülhetetlen tehát, hogy a célok közös stratégia mentén épüljenek fel és valósuljanak meg, folyamatos legyen a két ország között a kommunikáció.** A vitás kérdésekben pedig mindenképpen kompromisszumos megoldásra kell törekedni, nem szabad kizárólag a saját érdekeinket figyelembe venni, hiszen azzal a projekt pozitív végkimenetelét, és a kialakult jó kapcsolatot is veszélyeztethetjük. A sikeres együttműködés pedig további közös, határon átnyúló projektek megvalósulásának is kedvezhet a jövőben.

Fontos, hogy a kerékpározáshoz és ökoturizmushoz kapcsolódó civil szervezetek, egyesületek közötti is kialakuljon a megfelelő együttműködés, legyen egységes, közös célok, hatékony legyen a közös munka, hiszen így lehet sikeresen teljesíteni.

A projekt által lefedett területeken az alábbi közös kerékpáros és ökoturisztikai fejlesztési lépések megtétele szükségesek:

- Meglévő kerékpárutak és ökoturisztikai attrakciók hálózatba kapcsolása
- Kerékpárutak ökoturisztikai desztinációk felé történő vezetése
- Turisztikai ágak összekapcsolása
- Kedvezmények kialakítása kerékpárosoknak és ökoturistáknak
- Összehangolt turisztikai marketing kialakítása
- További infrastrukturális fejlesztések
 - Kerékpárút
 - Pihenő helyek
 - Vízfelvevő helyek
 - Kerékpárbarát szállások
 - Szervizek
- Kerékpározás és az ökoturizmus imázsának növelése
- Térségi Koncepció kialakítása
- Kerékpáros közösségek, civil szervezetek bevonása
- Közös horvát-magyar turisztikai csomagok kidolgozása
- Természeti és kulturális értékek kihasználása
- Pályázati kiírások elérhetővé tétele kerékpár- és ökoturisztikai szolgáltatók számára
- Iskolák bevonása
 - Testnevelő tanárok
 - Táborok
 - Rendezvények
 - Osztálykirándulások
 - Versenyek
- Kampányok szervezése
- Ismert emberek bevonása
- Kerékpárutak menti műemlékek, turisztikai látnivalók rendbetétele
- Meglévő kerékpárutak emberekben való tudatosítása
- Szálláshelyek igazodása a turisták igényeihez
- Jövőben kialakítandó kerékpáros nyomvonalak körültekintő tervezése (figyelembe véve biztonságot, veszélyeket, mezőgazdasági területeket, ahol a gépek kárt tehetnek a kerékpárútban)
- Vállalkozási kedv növelése a kerékpárutak menti településeken
- Egységes, komplex turisztikai csomagok kialakítása
- Fiatalok bevonása rendezvényekkel
- Túravezető képzések

- Kerékpár tárolási lehetőségek fejlesztése
- Városból kivezető kerékpárutak kialakítása
- Kerékpáros és ökoturisztikai közösségek, civil szervezetek bevonása
- Fotótúrák
- Geocaching játékok

5. Összefoglaló

Magyarország rendkívül gazdag természeti értékekben, sok helyen megmaradtak az ősi növény- és állatvilágot megőrző puszták, lápok, mocsarak, árterek, legelők, erdők, gyepek szinte érintetlen területei.

A régió fejlesztési stratégiájában meghatározott négy kiemelt fejlesztendő turisztikai termék közül az egyik az ökoturizmus. A Dráva kiemelkedő természeti értéket képvisel, csakúgy, mint az ország legkisebb kiterjedésű Duna-Dráva Nemzeti Parkja.

Az ökoturizmus célcsoportjai:

- Az ökoturizmus által érintett potenciális célcsoportok sokszínűek, hiszen a nyugat-európai országból érkező 30-50 év közötti korosztály az, amely elsődlegesen érdeklődik a természeti különlegességek iránt. A Nemzeti Parkok külföldi látogatói között a német, holland, osztrák turisták száma a legjelentősebb. **Sajnálattal kell azt elkönyvelnünk, hogy a magyar Nemzeti Parkok saját idegenforgalma jóval kisebb vendégkört mondhat magáénak, mint a hozzá hasonló adottságú nemzetközi ökoturisztikai központok.**
- A célcsoportok **közt az iskolai oktatásban résztvevők** kíváncsiak a második helyre, akik ugyan alacsony fizetőképes keresletet jelentenek, és szezonális jellegű a keresletük. Ennek ellenére el kellene ismertetni és jelentősebb támogatásban kellene részesíteni az ifjúsági turizmus ezen ágát. Elsősorban azért, mert **a környezettudatos és természetvédelemre való nevelés nagyon fontos feladatait valósítják meg.**
- Emellett az ökoturizmus a nemzetközi hivatásturizmusban és egészségturizmusban résztvevők kiegészítő programjává válhat.

Az ökoturisták jellemzői:

- Elsősorban **a természeti és kulturális látnivalókra és élményekre kíváncsiak;**
- Az élményszerzést általában testmozgással kapcsolják össze;
- **Minimálisra csökkentik a jelenlétük okozta környezeti terhelést** (zavarást);
- Többnyire a helyi szolgáltatásokat veszik igénybe, így növelik a helyi lakosok bevételeit, fejlesztik a helyi gazdaságot;
- Alkalmazkodnak a helyi viszonyokhoz, tisztelik a hagyományokat, nem vágnak a kiemelt figyelemre, sokkal inkább **szeretnék belesimulni a környezetbe.**

A projekt által lefedett terület kiváló adottságokkal bír. Magyar oldalon viszonylag kis szintkülönbségek vannak a kijelölt kerékpárút nyomvonalán. Egyetlen nagyobb akadály a Villányi hegység az erre kerékpározók számára. **Ökoturisztikai szempontból a legfontosabb elem a Dráva és környéke, azonban megemlítendő, hogy a Háromfolyó Kerékpáros útvonal keresztezésével keleti irányban a Béda-Karapancsa, de nyugati irányban az Ős-Dráva Ökoturisztikai Látogatóközpont is elérhető.**

A fejlesztési lehetőségeket az alábbi módon kerültek csoportosításra:

- Infrastrukturális fejlesztések
- Marketing eszközök
- Együttműködési lehetőségek
- Egyéb fejlesztési lehetőségek

Infrastrukturális fejlesztési lehetőségek közül mindenképpen valami **újszerű, innovatív és interaktív** attrakció kialakítása lenne célszerű, hiszen ezzel lehetne leginkább idevonzani a turistákat. Országos és világviszonylatban is vannak jó példák, hogyan lehet **komplex turisztikai szolgáltatásokat** létrehozni ököcentrumok, túraközpontok kialakításával. Fontos a meglévő értékek fejlesztése, valamint az elérhetőség javítása pl. kerékpárutak építésével, kialakításával.

A megkérdezett ökoturisztikai szakemberek elmondása szerint a legfontosabb kitörési pont a **marketing eszközökbe** való befektetés lenne, hiszen az ökoturisztikai attrakciók fenntartóinak forrását **jelentős mértékben felemésztí az üzemeltetés és a fenntartás, marketingre, az ökoturizmus népszerűsítésére csak kevés forrás marad.** Ugyancsak a megkérdezett szakemberek véleménye, hogy napjainkban az **online marketing**, amelynek a legnagyobb a hatékonysága, ezen keresztül lehet legjobban elérni az embereket és elsősorban a fiatalokat (pl. okostelefon alkalmazások, weboldalak, közösségi oldalak, interenetes foglalási lehetőségek). Fontos lenne egy igazi húzó attrakció kialakítása, mely köré egy komplett marketingstratégiát lehetne építeni. Komplex turisztikai csomagok kialakításával még jobban ide lehetne vonzani a látogatókat. Vásárokon, kiállításokon való részvétellel szintén hasznos eszköz az ökoturizmus népszerűsítésében. Tanulmányutak, study tourok szervezésével olyan embereket, szervezeteket lehetne megnyerni, akik segítségével egyfajta multiplikátor hatásként, további célcsoportok lehetnének elérhetőek (pl. újságírók, iskolák). Akciók, kedvezmények kialakításával motiválni lehetne olyan célcsoportokat, akiknek korlátozott a lehetőségeik. Interaktív tematikus túrák szervezésével – pl. fotótúrák, geocaching játékok – elsősorban a fiatalabb célközönség elérhető.

Az ökoturizmus népszerűsítésében **nagy jelentősége lehet az együttműködéseknek** különböző csoportokkal, szervezetekkel. A velük való kooperáció további lehetőségeket, projekteket eredményezhet, és kiváló csatornák lehetnek az egyes célcsoportok elérésében. Tekintettel arra, hogy komplex turisztikai termékek kialakítása lehet az egyik cél, így célszerű **turisztikai szervezetek bevonása** (szálláshelyek, éttermek, civil csoportok, egyesületek, turisztikai szolgáltatók, TDM-ek, tourinform irodák). A turisztikai szervezetek mellett hasznos lehet **önkormányzatok, iskolák** bevonása, hiszen rajtuk keresztül egyéb célcsoportok is elérhetőek, mint a turisztikai szervezeteken keresztül.

Egyéb fejlesztési lehetőségek közül kiemelendő egy komplex **ökoturisztikai koncepció kialakítása**, melybe bevonásra kerülnének a régió főbb ökoturisztikai szervezetei. Fontos a tudatformálás, a tévhitiek eloszlatása, azaz **olyan szemléletmódban történő változás elindítása**, mely hatással lehet az egész társadalomra, korra, nemre, vagy vagyoni helyzetre való tekintet nélkül. További lehetőségeket rejtenek magában a 2014-2020-as pályázati kiírások. Ebben az időszakban a központilag kiírt országos pályázati kiírások mellett **helyi kiírások is elérhetőek lesznek**, így lehetőség van helyi ökoturisztikai pályázati kiírások és projektek támogatására is.

A kerékpár és az ökoturizmus fejlesztésének összekapcsolása elengedhetetlen. A természetben kerékpározni egyedülálló élmény, hiszen ez egy aktív kikapcsolódás mód és mozgásforrás a természetre káros anyagok kibocsátása nélkül. Ezért a kerékpárutak fejlesztése és építése az egyik fő feltétele a sikeres ökoturizmus fejlesztésének. A projekt által lefedett terület több ponton is kapcsolódik közvetlenül vagy közvetetten különböző nemzetközi kerékpáros túraútvonalakhoz (pl. Három folyó Kerékpárútvonal, Drava Bike Tour, Pannon Béke Útvonal), valamint ökoturisztikai látnivalókhoz (Kopácsi rét, Béta-Karapanca). **A meglévő kerékpárutak és ökoturisztikai attrakciók hálózatba kapcsolásával a kerékpár- és az ökoturizmus egymást erősítene és turistaforgalom növelő hatása lenne.**

Fontos, hogy a jövőben kijelölésre és építésre kerülő kerékpárutak ökoturisztikai látnivalókhoz is vezessenek, illetve kapcsoljanak össze. Szükséges a **turisztikai ágak összekapcsolása**, valamint az **összehangolt marketing** megvalósítása. Infrastrukturális fejlesztések terén a kerékpárutak építése és kijelölése mellett pihenő, vízfelvevő helyek, szervizek létrehozásával tovább lehet generálni az ökoturisták számát.

Térségi egységes koncepció kialakításával a kerékpár- és ökoturisztikai fejlesztéseket össze lehetne hangolni. Jelenleg az látszik, hogy **kerékpárutak foltokban kerülnek kialakításra** jellemzően két vagy több települése között.

Kedvezményekkel, akciókkal, programokkal erősíteni lehetne, az ökoturisztikai attrakciók kerékpárral történő megközelítését. **Horvát-magyar programcsomagok kialakításával** határon túlról is lehetne vendégeket invitálni ezzel szélesíteni a látogatók körét.

Kerékpáros és ökoturisztikai szervezetek összefogásával hatékonyabban lehetne a kerékpáros és ökoturisztikai desztinációkat promotálni illetve a célcsoportokat bevonni.

Ismert emberek (pl. sportolók, zenészek, színészek) bevonása az öko- és kerékpárturisztikai kampányokba sokat lendíthet a marketing akciók hatékonyságán.

Összességében elmondható, hogy a projekt által lefedett terület kiváló adottságokkal rendelkezik az öko- és a kerékpáros turizmus terén. A hatékony fejlesztéshez szükségesek az infrastrukturális beruházások, az összehangolt fejlesztési koncepciók, és marketing akciók, valamint a széleskörű együttműködések kialakítása. Ezen tényezők mentén a térség kerékpáros és ökoturisztikai fejlesztése hatékonyan menedzselhető lesz, és jelentős tényezővé válhat a régió illetve a határmenti térség turisztikai piacának kínálatában.

6. Források

- Személyes interjú Buchert Eszterrel a Duna-Dráva Nemzeti Park általános igazgatóhelyettesével
- Személyes interjú Dinko Pesic-csel, a Zöld Eszék Környezet- és Természetvédelmi Egyesület menedzserével
- Személyes interjú Benovics Gáborral, kerékpáros túraszervezővel, jelenleg is több kerékpáros projekt szakmai vezetőjével, a Helian NaTour ügyvezetőjével
- A Kerékpáros turizmus fejlesztési stratégiája - Önkormányzati Minisztérium Turisztikai Szakállamtitkársága megbízásából készítette az EconoConsult Kft és a COWI Magyarország Kft. (2009)
- Az ökoturizmus fejlesztési lehetősége a Dél-dunántúli turisztikai Régióban - Dél-Dunántúli Ökoturisztikai Klaszter (2013)
- Nemzeti Turizmus Fejlesztési Stratégia (2005-2013) – Magyar Turisztikai Hivatal
- Ökoturisztikai fejlesztési lehetőségek – az idegenforgalmi világtrendek tükrében – a szlovén–magyar határ két oldalán – Dr. Gyuricza László PTE TTK Földrajzi Intézet Pécs, Magyarország
- Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia - Pannon Egyetem, Turizmus Tanszék (2008)
- Útmutató látogató- és családbarát ökoturisztikai bemutatóhelyek tervezéséhez - Pannon Egyetem, Turizmus Tanszék (2009)
- A Dráva menti területek ökoturisztikai fejlesztése – Dr. Remenyik Bulcsú
- http://www.mythologic.hu/digitalcity/projects/tdm/tdm_documents.jsp?dom=AAABEAVS&dok=BAAEBOXU&fmn=BAADDYXD&prt=AAABEAXK&bem=BAAEBPIX&men=BAADDYXE&cntlng=hu
- <http://neta.itthon.hu/szakmai-oldalak/turisztikai-termekek/zoldturizmus>
- http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0051_Turisztikai_termektervezes_es_fejlesztés/ch07s05.html
- A Duna-Dráva Nemzeti park honlapja – (www.ddnp.hu)
- A Zöld Eszék Természet- és Környezetvédelmi Egyesület honlapja (<http://www.zeleni-osijek.hr>)
- Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 honlapja (<http://www.hu-hr-ipa.com>)
- http://www.mythologic.hu/digitalcity/projects/tdm/tdm_documents.jsp?dom=AAABEAVS&dok=BAAEBOXU&fmn=BAADDYXD&prt=AAABEAXK&bem=BAAEBPIX&men=BAADDYXE&cntlng=hu

- <http://neta.itthon.hu/szakmai-oldalak/turisztikai-termekek/zoldturizmus>
- http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0051_Turisztikai_termektervezes_es_fejlesztes/ch07s05.html
- <http://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/tervezeskoordinacioert-felelos-allamtitkarsag/hirek/strategiak>
- http://www.biokontroll.hu/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=1375%3Aagroturizmus--oekoturizmus-europaban&catid=293%3Aokoturizmus&Itemid=127&lang=hu
- http://www.kisalfold.hu/kitekinto/hatarmenti_okoturizmus/2134679/
- <http://www.pecsistop.hu/regio/az-okoturizmus-jegyeben-telik-a-hetvege/1036779/>
- <http://neta.itthon.hu/szakmai-oldalak/turisztikai-termekek/zoldturizmus>
- http://www.termeszetvedelem.hu/user/downloads/okoturizmus/okoturizmus_strategia_X.pdf
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%96koturizmus>
- http://kornyezet.ektf.hu/userfiles/Termeszved_es_okoturizm_honlap.pdf
- http://itthon.hu/site/upload/mtrt/Turizmus_Bulletin/01_12/Sz3.htm
- <http://www.baranyazoldut.eu/wp-content/uploads/2013/05/%C3%96koturisztikai-min%C5%91s%C3%ADt%C3%A9si-rendszer.pdf>
- <http://hu.kllvx.com/travel-advice/general-travel-tips/1015073015.html>